דו"ח מצב הצעירים

הראשון

2017

התאחדות הסטודנטים
והסטודנטיות בישראל

התאחדות הסטודנטים
והסטודנטיות בישראל

דו"ח מצב הצעירים 2017

חוברת תרשימים על צעירים, השכלה גבוהה ותעסוקה בישראל

הכנת הדו"ח: עדי כהן, שי טלמור, מחלקת המחקר של התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל
גרפיקה: עינב זלמנסון
עריכה: ענת בר-לב אפרתי
תמוז תשע"ז, יולי 2017

אני גאה להציג את דו"ח הצעירים הראשון של ישראל. בשנת 2017 הגיעה העת למדוד הלכה למעשה את מצב הצעירים בישראל, וזאת מתוך צורך עז לרכז מאמצים בדור העתיד של המדינה. מסיבה זו אנו משיקים כאן, בצעד ראשון מסוגו, דו"ח ובו מידע מגוון הסוקר את אורח חייהם של הצעירים במדינה משלל אספקטים: סקרנו את פעילות הממשלה ותפקודה בכל הנוגע לצעירים, את הפערים העצומים בין שכבות האוכלוסייה הצעירה, את החיבור של האקדמיה לשוק התעסוקה, את האמון של הצעירים במוסדות השלטון, את מידת המעורבות הפוליטית והאזרחית שלנו כצעירים ביחס לעולם ועוד.

בחרנו לצאת למהלך זה משום שאנו, הסטודנטים ושכבת הצעירים בישראל, כמהים לבסס בארץ את עתידנו, לבנות כאן בית ולהקים משפחה לתפארת. אנו חשים מחויבות עמוקה לחברה הישראלית ולשגשוגה, מבקשים לצמוח בתוכה ונכונים לעבוד קשה כדי לראות אותה פורחת. ואולם, בכדי שתמונת מציאות זו תתממש, מוכרחים מקבלי ההחלטות במדינה לפעול ביתר שאת כדי לאפשר לנו לא רק לחלום, אלא גם להגשים ולעשות זאת כאן בישראל.

הכל זוכרים כי רק לפני שש שנים, בקיץ 2011 הצלחנו ליצור את הבלתי ייאמן. יחד עם שותפים נוספים לדרך, יצאנו מאות אלפי אזרחים מודאגים לרחובות ודרשנו את המובן מאליו: אחריות על עתידנו במדינה. אופק אופטימי להביט אליו. ביקשנו את מה שסברנו שחייב להתקיים על מנת שצעירים יחדלו מלעזוב את הארץ בלית ברירה לטובת עתידם המקצועי והכלכלי, ודרשנו את זכות הורינו וסבינו להזדקן כאן בכבוד. רבות כבר נאמר, נכתב וסופר על אותה המחאה, ובצדק. החברה האזרחית בישראל לפתע הבינה בה את עוצמתה.

מקץ שש שנים, בבואנו לבחון את מצבנו, מובן לכל כי למרבה הצער נותרה מלאכה רבה מאוד.

על אדי המאבק, עלתה קרנם של נבחרי ציבור רבים. במסווה של דאגה ומחויבות לשכבת הביניים, הגיעו רבים לעמדות מפתח, אך הותירו את המצב על כנו, או שיפרו את מקצתו רק בשולי הדברים. בתום אותה המחאה, מכל קצוות הקשת הפוליטית התחייבו בפנינו לטפל בסוגיות המפתח שהעלינו בה: להוזיל את יוקר המחייה; לטפל בבועת הנדל"ן שרק הופכת לחוצה יותר; לסדר את נתיבי התחבורה המסועפים והפקוקים; לאפשר לצעירים מכל המקומות והמגזרים לקבל

הזדמנות שווה לחינוך, השכלה ותעסוקה. התבדינו. השמענו קול זעקה ותלינו תקווה גדולה בהבטחות שניתנו לנו, אך מימושן בושש מלהגיע.

אין בכוונתנו לוותר על חזונה של הארץ ועל השאיפה לחברת מופת. זאת, אף שאנו חצויים בין הרצון להצמיח אותה ולהגן עליה, ובין הקושי היומיומי לחיות פה. כל "תלונה" שעולה על דל שפתינו מלווה ברגשות אשם כי "המצב סבוך", כי "הבעיות הביטחוניות", כי "אנחנו פה רק 70 שנה". אבל האמת היא שקשה למצוא עבודה איכותית, ומאוד בעייתי להתנייד אליה. יקר מדי לגדל פה ילדים, וכמעט בלתי אפשרי לבנות פה בית. המצב המתמשך של הזנחת מצוקות אזרחיות אלו הביא לירידה מדאיגה באמון שרוחש הציבור לנבחריו, במיוחד בקרב הצעירים, וגרוע מכך - בניגוד גמור לנחישות ולאחריות האזרחית שהופגנו אז, אנו מגלים כי האמון של הדור הצעיר בעצמו וביכולתו להשפיע על החברה בה הוא חי כמעט ונעלם.

מציאות זו, של חוסר אמון ביכולת לשנות, אינה מתקבלת על הדעת, ועל כן נמשיך להשקיע מאמצים רבים על מנת שהציבור יאמין בעצמו, ויאמין בנבחריו. נצית את אותה התעוררות אזרחית מאוגדת וחזקה, שתבעבע שוב בצעירי ישראל ובמעמד הביניים הממשיך להישחק. אנו קוראים למקבלי ההחלטות לגרום לנו להיות גאים בהם: עליכם מוטלת החובה לנקוט בפעולות לטווח הקצר והארוך ולהניח את היסודות ליצירת עתיד טוב יותר לסטודנטים ולצעירים בישראל.

לצערנו הרב, ממצאי הדו"ח אינם מעודדים. עם זאת, אנו בוחרים להניח את האמת על השולחן, ובאותה נשימה להרים את הכפפה ולדאוג לעתידנו במדינה, בצורה חכמה ובצעדים בטוחים. אנחנו נהיה פה בשנה הבאה ובזו שאחריה, כדי להבטיח צמצום דרסטי של הפערים. אנחנו פה לא רק כדי להציג תמונת מצב, אלא מתוך הבנה כי השינוי תלוי גם בנו ועלינו לקחת אחריות ולחתור אליו בנחישות.

רם שפע, יו"ר התאחדות
הסטודנטים והסטודנטיות בישראל

נדרשת מדיניות ממשלתית לציבור הצעירים	8
התייחסות חלקית ומצומצמת	9
שער אקדמיה	10
משכילים, אבל פחות	11
כדאי להמשיך להשכלה גבוהה	12
הקשר בין שיעור ההשכלה לשיעור התעסוקה	13
קיים קשר חזק בין שיעור ההשכלה לשיעור התעסוקה בעשור האחרון	14
54% מכל שנתון המסיים תיכון לא ממשיכים להשכלה גבוהה	15
רק 42% מהמתחילים ללמוד לתעודת הנדסאי מצליחים לקבל תעודה	16
בינלאומיות באקדמיה: בישראל לומדים 7,000 סטודנטים זרים	17
שער תעסוקה	18
הצורך בתעסוקה איכותית הוא זו שמושך סטודנטים לאקדמיה	19
ישראל בתחתית הטבלה במיומנויות של בני 16-65	20
רוב בעלי ההשכלה הגבוהה עובדים במשרה התואמת את השכלתם	21
גידול בבוגרי לימודי משפטים ומנהל עסקים: פי 10 יותר סטודנטים מאשר לפני 30 שנה	22
רק 38% ממקבלי הרישיון ברפואה למדו בארץ 43% ממקבלי הרישיון הם ישראלים שלמדו בחו"ל	23
11% מבעלי תואר דוקטור עוברים לחו"ל	24
בחוגים מבוקשים שיעור הנשים נמוך יותר	25
שער מימוש מוביליות חברתית	26
22% מהצעירים מהיישובים המוחלשים לומדים באקדמיה	27
סטודנטים מרקע מבוסס נוטים ללמוד באוניברסיטאות יותר מסטודנטים מרקע לא מבוסס דיו	28
מי שחזק מתחזק ומי שחלש - נחלש: התפלגות תחומי הלימוד מעידה על מגמה מדאיגה	29

בג'סר א-זרקא, בני ברק וערערה רק 5% מהצעירים פונים להשכלה גבוהה	30
סטודנטים ערבים לומדים מדעי החברה ומקצועות עזר-רפואיים, ונמצאים בייצוג חסר בחוגים אחרים	31
יש יותר סטודנטים חרדים, אך אחוזי הנשירה מגיעים ל-48%	32
ישנם כ-3,000 סטודנטים אתיופים - פי 4 מבשנת 2000	33

שער עמדות	34
62% מהצעירים חושבים שאי אפשר לסמוך על הממשלה שתקבל החלטות נכונות	35
85% מהצעירים לא חושבים שהם יכולים להשפיע על מדיניות הממשלה	36
חוסר עניין בפוליטיקה: רק 16% מהצעירים מתעניינים בפוליטיקה	37
40% מהצעירים בחרו במערכת החינוך כנושא הראשון שצריך לשפר במדינה	38
צה"ל במקום הראשון במדד האמון, גם בקרב צעירים	39
הציבור מעריך את השירות הצבאי כחשוב בקבלה למקום עבודה, אך הצעירים פחות מהמבוגרים	40
הגעה לעבודה בתחבורה הציבורית אורכת הרבה יותר זמן	41

שער מעורבות חברתית ופוליטית	42
23% מהצעירים לוקחים חלק בפעילות התנדבותית באופן קבוע	43
11% מחברי הכנסת הם מתחת לגיל 40	44
ישראל 2050 מבית ההתאחדות: מייצרים חברה מודעת ופעילה	45
"תוצרת הארץ": תשע קהילות סטודנטים חדשות	46
מספר שיא של גרעיני פעילות מטעם ההתאחדות - 84 גרעינים בשנת תשע"ז	47
יותר מ-1,400 מלגאים, כ-150,000 שעות למען החברה	48
פעילות למלחמה ב-BDS ומלחמה באנטישמיות	49

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל	50

נדרשת מדיניות ממשלתית לציבור הצעירים

במדינת ישראל ישנו צורך אקוטי ביצירת מדיניות צעירים מקיפה. מעבדות מדיניות לצעירים (youth policy labs), מכון מחקר גלובלי המתמקד בצעירים והיושב בברלין, בדק היכן יש מדיניות ממשלתית בנוגע לצעירים. מתוך כל המדינות שנבדקו, ב-131 מדינות יש מדיניות צעירים כוללנית, המקיפה תחומי חיים הרלוונטיים לצעירים ולעתידם במדינתם. ב-37 מדינות אחרות, וישראל ביניהן, אין תכנית שכזו, והממשלה, במקרה הטוב, מתייחסת לצעירים במסגרת צעדים תוך-משרדיים.

השנים הראשונות של הבגרות (adulthood) הן קריטיות בהתייחס להיבטים רבים של החיים הבוגרים. בתקופה זו משלימים הצעירים (young adults) את השכלתם, ומבצעים את המעבר מספסל הלימודים לחיים הבוגרים. לצעירים אמורות להיות בתקופה זו הזדמנויות מספר ללמוד, לפתח את עצמם, לזכות בהכשרה ולהיכנס בצורה מוצלחת לשוק העבודה. ההזדמנויות הללו תלויות במידה רבה בתמיכה שאותם צעירים יכולים לקבל ממשפחותיהם, ובתכניות הממשלתיות המלוות את התחומים השונים של המעבר לחיים הבוגרים.

ברחבי אירופה, צעירים רבים מתמודדים עם קשיים במעבר מהלימודים לחיי העבודה. מספר רב של צעירים עוזבים את החינוך הפורמלי מוקדם מדי, או שהם חסרים את הכישורים הדרושים לכניסה מוצלחת לשוק העבודה. לכך יש השלכות חמורות הן ברמה האישית (במונחים של צמיחה אישית וכלכלית) והן ברמה החברתית (במונחים של לכידות חברתית).

השנה, החלו משרדי הממשלה ויחידות הסמך בישראל להציג לציבור את תכניות העבודה שלהם בספר תכניות העבודה הממשלתי. תכניות העבודה של משרדי הממשלה מבוססות על מדריך התכנון הממשלתי, ובמסגרתן מוגדרות המטרות הרב-שנתיות והיעדים השנתיים של כל משרד, מפורטות המשימות שהמשרדים ויחידות הסמך קבעו לעצמם לשם השגת יעדיהם, ונקבעים מדדי התארגנות, תפוקה ותוצאה.

אף שחלק מהמשרדים מציגים פעילות מרשימה, עדיין אין בכך די וטרם זכינו לראות התייחסות ממשלתית כוללת לצעירים בישראל. לגבי חלק מתכניות העבודה ישנה חפיפה בין המשרדים השונים, כשהתיאום ביניהם לא ברור ואין תכנית פעולה כוללת הנוגעת לפלח האוכלוסייה הספציפי הזה – צעירים בישראל.

התייחסות חלקית ומצומצמת:
חלק מהסעיפים המתייחסים לצעירים בישראל

המשרד לשוויון חברתי

חלק מיעד 1.2

יצירת תשתיות וכלים לקידום שוויון הזדמנויות באוכלוסיית היעד

- הגדלת מספר הסטודנטים הערבים הזכאים למלגת "ארתיקא" (לעידוד השכלה גבוהה בקרב האוכלוסייה הערבית) מ- 1,300 כיום ל-1,925 עד לדצמבר 2017.

חלק מיעד 4.2

יצירת קשר בין-דורי והידוקו

- גידול של 7% בשעות התנדבות בפרויקט סטודנטים למען אזרחים ותיקים עד ל-12/2017.

חלק מיעד 4.3

עידוד המעורבות החברתית בישראל

- הרחבה של פעילות התנדבותית בכפרי סטודנטים ופיתוח קהילת בוגרים.
- גידול במספר כפרי הסטודנטים הנתמכים ל-20 עד ל-12/2017.
- הקמה של 10 כפרי סטודנטים חדשים עד ל-12/2017.

המשרד לפיתוח הנגב והגליל

חלק מיעד 2.3

יצירת הזדמנויות תעסוקה לסטודנטים הלומדים בנגב ובגליל

- הפעלת תכנית "סטודנטים בונים עתיד", תכנית המחברת בין סטודנטים בשנת לימודיהם האחרונה למעסיקים, הקולטים אותם כמתמחים ומתחייבים להעסקת למשך שנתיים מסיום לימודיהם- פרסום קול קורא ובחירת המעסיקים והסטודנטים שישתתפו בתכנית. גידול מספר המעסיקים בתכנית מ-20 בשנת 2016, ל-30 עד ה-12/2017.
- גידול מספר הסטודנטים המועסקים כמתמחים דרך התכנית מ-200 בשנת 2016 ל-400 עד ה-12/2017.
- תשלום מלגות לסטודנטים.

משרד הכלכלה והתעשייה

חלק מיעד 1.2

עידוד תעשייה תחרותית ובת קיימא.

- הפעלת תכנית "עתידים לתעשייה" המעודדת סטודנטים לפנות להכשרה במקצועות טכנולוגיים ומקדמת את שילובם בתעשייה. התכנית מעניקה תמיכה לסטודנטים לטובת מימון לימודי הנדסה הנדרשים בתעשייה וסיוע בהשמתם במפעלי תעשייה.
- הפעלת תכנית "הטובים לתעשייה", המעניקה תמיכה לסטודנטים במימון לימודי הנדסה ועיצוב ומסייעת בשילובם בתעשייה וכן מעניקה תמיכה למפעלי תעשייה בפריפריה המעסיקים את בוגרי התכנית.

חלק מיעד 3.3

שילוב וקידום אוכלוסיות ייעודיות בכלכלה הישראלית

- הפעלת מסלול לעידוד העסקה של סטודנטים מקרב האוכלוסייה הערבית בענפי התעשייה עתירת הידע במטרה להעלאת מספרם מ-50 סטודנטים כיום ל-100 סטודנטים עד ל-12/2017.
- שילוב סטודנטים יוצאי אתיופיה כמתמחים בתעשייה עתירת ידע. התכנון הוא להגיע ל-80 סטודנטים עד סוף שנת 2018.

שער אקדמיה

"למידה מלווה את האדם משחר האנושות. המושג 'חינוך' רחב וכוללני, ומתייחס לא רק ללמידה ולהקניית ידע; הוא משא המסורת, הנורמות והאמונות המועבר מהורים לילדיהם, מדור לדור. הוא המסד שעליו נבנית כל חברה. למידה היא מסע ארוך; מטעמים של נוחות ושמרנות היא חולקה לשלבים, שלכל אחד מהם מיקוד משלו. חלוקה זו מאפשרת להגדיר רמות השכלה, להעניק תעודות ותארים, ואף ליצור משוכות במעבר משלב אחד למשנהו" (ד"ר ניסן לימור, לשעבר מנכ"ל המל"ג והות"ת).

העשורים האחרונים של סוף המאה ה-20 ותחילת המאה ה-21 הביאו איתם תמורות משמעותיות במערכת ההשכלה הגבוהה. בעשורים אלו התבסס מעמדה של ההשכלה הגבוהה כמנוע צמיחה של משקים לאומיים, לצד מקור לפיתוח אישי של הפרט, מימוש יכולותיו ומיצוי קידומו החברתי-כלכלי. האקדמיה נפתחה להמונים ואפשרה לאוכלוסיות חדשות לבוא בשעריה. בכך הפכה האקדמיה ממוסד סגור, שמכשיר את האליטה העתידית, למוסד שיש לו מקום חיוני בהכשרה לחיים אזרחיים פרודוקטיביים בכלל, וממוסד למעטי מעט למוסד להמונים.

בעולם המודרני, תהליכי חשיבה הם בסיס חיוני לתפקוד יעיל ותורם בכל מערכת. היכולת של אדם לעשות שימוש בנתונים, לעבדם ולהפיק מהם ידע חדש ושימושי לצורכי עיסוקו הינה תנאי יסוד בכל אשר יפנה. מחקרים העוסקים בשוק התעסוקה מצביעים על מגמה ברורה - ביקוש לעובדים בעיסוקים שנדרש בהם ידע יותר מאשר מידע. ההתפתחויות הטכנולוגיות, הכלכליות והחברתיות מקשות על חיזוי העתיד בשוק העבודה, במיוחד כאשר נושאים מבט אל העתיד הרחוק. ככל שהקושי בחיזוי גובר, נדרשות מערכות החינוך וההשכלה הגבוהה להיערך אל הלא-נודע, ולהניח מסד יציב לילדי הדור של היום לקראת עיסוק בלתי-ידוע לאורך קריירת העבודה, אשר עשויה להיות ארוכה מזו הקיימת כיום. לכך התייחס מזכ"ל ה-OECD, אנחל גורייה, בקביעתו כי "המטבע החדש הוא כישורים. שילוב של חינוך, למידה לאורך החיים (life-long learning), רגולציה, הכשרה מקצועית. זה מה שיגדיל את פריון העבודה וזה מה שמגביר את התחרותיות של מדינות בעולם הגלובלי".

כדאי להמשיך להשכלה גבוהה:
התשואה להשכלה בישראל גבוהה מברוב המדינות המפותחות

בישראל, מחזיקי תואר ראשון העובדים במשרה מלאה מרוויחים בממוצע כ-60% יותר מבוגרי תיכון שלא המשיכו ללימודים גבוהים ועובדים במשרה מלאה, ובוגרי תואר שני ושלישי מרוויחים יותר מכפול מבוגרי תיכון. ישראל היא יוצאת דופן בכך בקרב מדינות ה-OECD והיא דומה למדינות מתפתחות בהן התשואה על השכלה גבוהה גבוהה במיוחד.

ההשוואה של מדינות ה-OECD מראה כי קיימים הבדלי שכר משמעותיים בין מסיימי השכלה תיכונית בלבד לבין בעלי השכלה גבוהה, באוכלוסיית האזרחים העובדים בגילאי 25-64. בכל מדינות ה-OECD שנבחנו ניתן למצוא כי בעלי תואר ראשון בלבד מרוויחים בממוצע 48% יותר מבוגרי תיכון, בעלי תואר שני ושלישי מרוויחים כמעט כפול מבוגרי תיכון שלא המשיכו ללימודים גבוהים. אלו שסיימו לימודים גבוהים שאינם אקדמאים (השכלה טכנולוגית ולימודי תעודה) מרוויחים בממוצע כ-20% יותר מבוגרי השכלה תיכונית בלבד.

נתונים: ה-OECD.

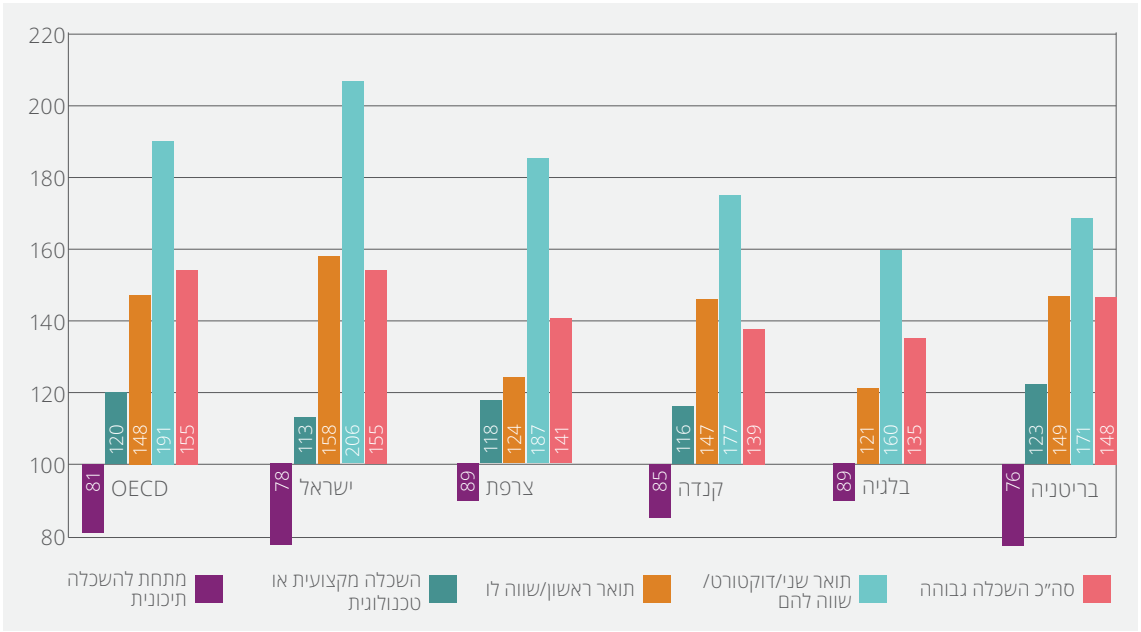

משכילים, אבל פחות:
ישראל יורדת למקום השלישי בשיעור בעלי ההשכלה הגבוהה בקרב גילאי 25-64

בכל מדינות ה-OECD אחוז בעלי ההשכלה הגבוהה רק עולה משנה לשנה, וכך גם החשיבות שממשלות מייחסות להשכלה גבוהה בכללותה. בשנים האחרונות ניצבה ישראל במקום השני בין מדינות ה-OECD בשיעור בעלי השכלה גבוהה בקרב גילאי 25-64, המוגדרים כגילאים הרלוונטיים לשוק התעסוקה לצורך השוואות בין-לאומיות. עם זאת, שיעור הצמיחה שלנו נמוך משל אחרים, ולפי הנתונים האחרונים יפן כבר עקפה אותנו בשיעור בעלי ההשכלה הגבוהה, והותירה אותנו במקום השלישי מבין מדינות ה-OECD, עם 48% מהאזרחים עם השכלה גבוהה. השכלה גבוהה מחזקת ויוצרת מיומנויות וידע ההכרחיים לשוק העבודה ומשפיעה גם על החברה באמצעות הרחבת אופקיהם של הסטודנטים והפיכתם של האזרחים למשכילים ומעורבים יותר. אף שקשה לאמוד את תרומת ההשכלה למיומנויות ולכישורים של העובדים הישראלים, ומכך – לפריון המשק הישראלי, אין ספק כי השכלה גבוהה היא תנאי הכרחי גם אם לא מספיק כדי להמשיך לצמוח ולהתחרות כלכלית בעולם הגלובלי.

נתונים: ה-OECD.

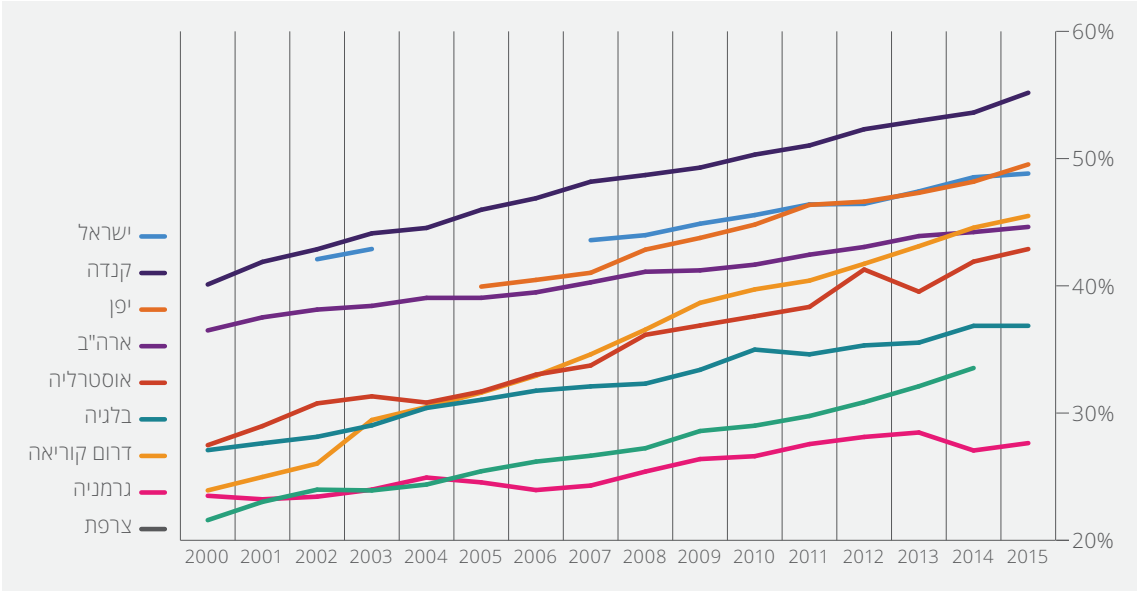

בחינת מדינות ה-OECD מראה שההכנסה היחסית של בעלי השכלה גבוהה משתנה לפי תחומי הלימוד בכל מדינה. מועסקים בעלי תואר בהנדסה, מדעי המחשב או מתמטיקה מרוויחים בממוצע כ-10% יותר מממוצע ההכנסות של כלל תחומי הלימודים. כמו כן, בוגרי השכלה גבוהה בתחומי הרווחה והבריאות הם בעלי הכנסות דומות לאלו הממוצעות של בוגרי השכלה גבוהה בכלל. כל זאת, בזמן שאוחזים בתארים בתחומי החינוך, רוח, חברה, שפה ואמנות מרוויחים בממוצע כ-15% פחות מממוצע ההכנסות הכללי.

בישראל, תחומי הרוח והחינוך הם בעלי השכר הנמוך ביותר ביחס לממוצע הכללי, והדבר בא לידי ביטוי בגרף ב-68 נקודות אחוז (100=כל תחומי הלימוד). כמו כן, בהשוואה למדינות ה-OECD בתחומי לימוד אלו, ישראל נמצאת במקום השני מהסוף מבחינת הפערים ביחס לממוצע הכללי, כשלפניה, כלומר אחרונה ברשימה, נמצאת רק סלובקיה. עם זאת, בשונה מבשאר המדינות, בישראל ההכנסה הממוצעת של בוגרי מקצועות המחשבים, מתמטיקה והמדעים (113 נקודות), גבוהה יותר מההכנסה הממוצעת של בוגרי מקצועות המתקשרים לתחומי ההנדסה, התעשייה והבנייה.

נתונים: ה-OECD

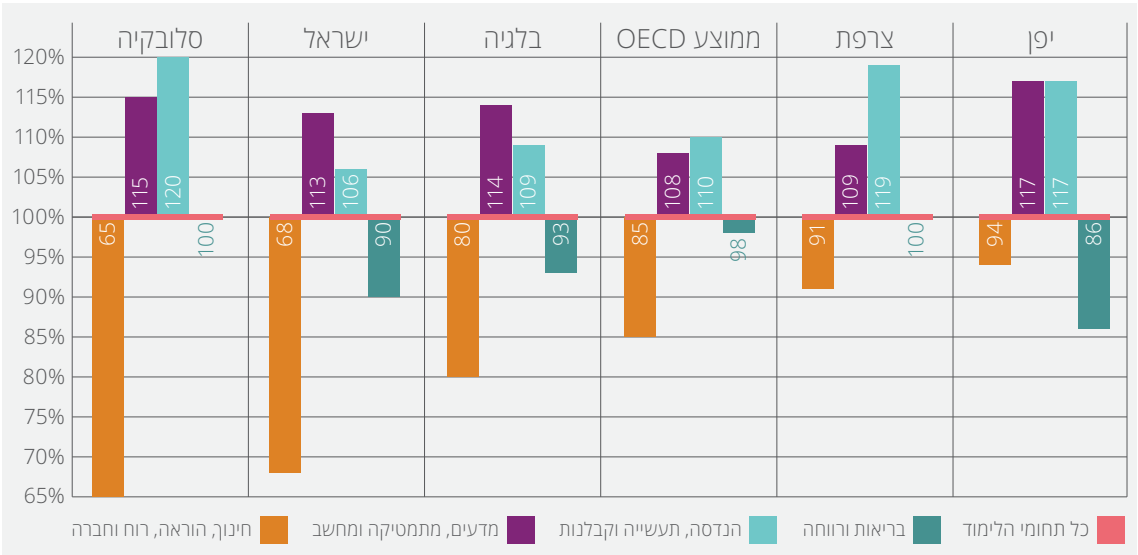

בין השנים 2005-2015 ניתן לראות עלייה עקבית הן בשיעור בעלי ההשכלה הגבוהה מקרב בני 64-25, והן בשיעור התעסוקה של בני אותה קבוצת גיל. מחקרים רבים ניסו לאמוד את תרומת ההשכלה לשיעור התעסוקה ולאיכותה. המתאם המרשים אינו מצביע על סיבתיות ברורה, בייחוד אם לוקחים בחשבון את העובדה ששיעור התעסוקה היה נמוך בישראל בתחילת שנות ה-2000 והנתונים הזמינים לנו הם מ-2005.

בנייר מדיניות של צבי אקשטיין, אסנת ליפשיץ וטלי לרום ממכון אהרן במרכז הבינתחומי הם מעריכים את תרומת ההשכלה לעלייה בשיעור התעסוקה בכ-20% אצל הגברים וכ-40% אצל הנשים. זאת, לצד העלאת גיל הפרישה וקיצוץ בסכומי גמלת הבטחת הכנסה וקצבת ילדים והחמרת תנאי הזכאות, שתמרצו את משקי הבית שתשלומי הרווחה שלהם קטנו להיכנס למעגל העבודה.

נתונים: ה-OECD.

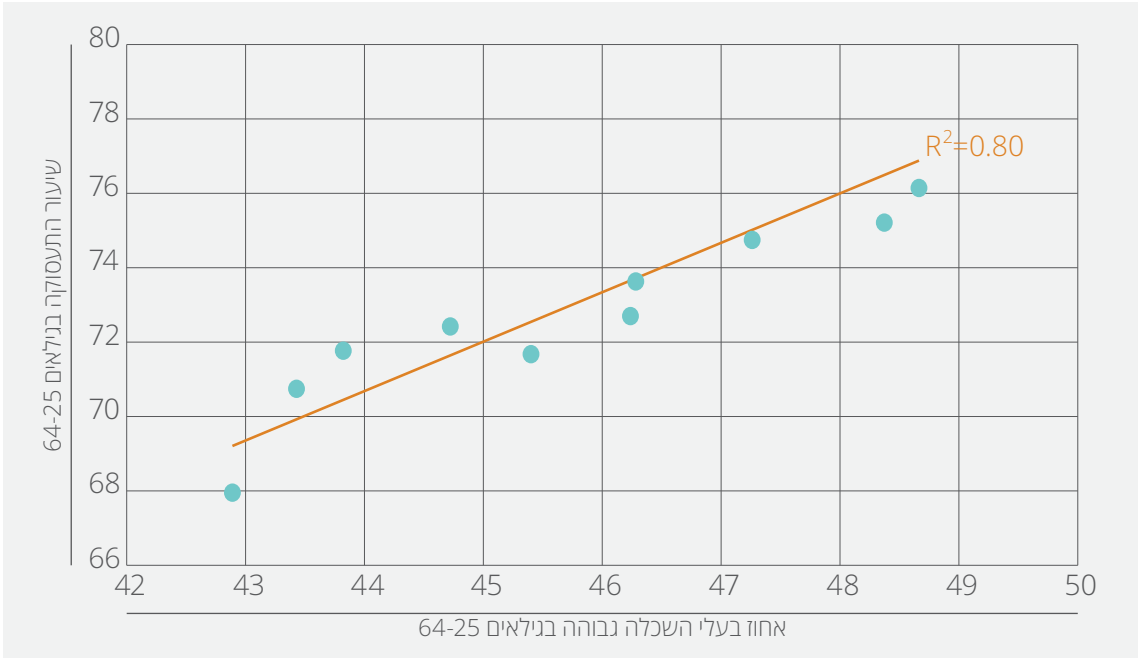

54% מכל שנתון המסיים תיכון לא ממשיכים להשכלה גבוהה

על-פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מחצית מכל שנתון ממשיכה ללמוד להשכלה גבוהה - 45.8% מתוך 98,000 בוגרי תיכון בשנת הלימודים תשס"ז המשיכו ללימודים גבוהים: 16.8% מהצעירים התחילו ללמוד באוניברסיטאות, 17.5% במכללות, 5.3% במכללות לחינוך ו-6.3% התחילו ללמוד באוניברסיטה הפתוחה.

לנתון הזה, לפיו כמחצית מהצעירים ממשיכים ללמוד אחרי התיכון, יש משמעות שמהדהדת כשמצליבים אותו עם נתוני הגרף של תשואה להשכלה לפי מדינות (עמוד 11). מי שממשיך ללמוד מרוויח בצורה משמעותית יותר ממי שלא, ובישראל הפערים אף גדולים מבשאר מדינות ה-OECD. כאשר האקדמיה הופכת למרכיב כל כך משמעותי בחיי האזרח הצעיר ומשפיעה על המיומנות והתפוקה שלו בעתיד, יש להבטיח את איכותה, כך שכל מי שממשיך ללמוד אכן יקבל את הכלים שיאפשרו לו לפרוץ גבולות ולהיות אזרח פרודוקטיבי ומשפיע בעתיד. חצי מכל שנתון ממשיך להשכלה גבוהה – ויש לה תפקיד לאומי לעתידנו.

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

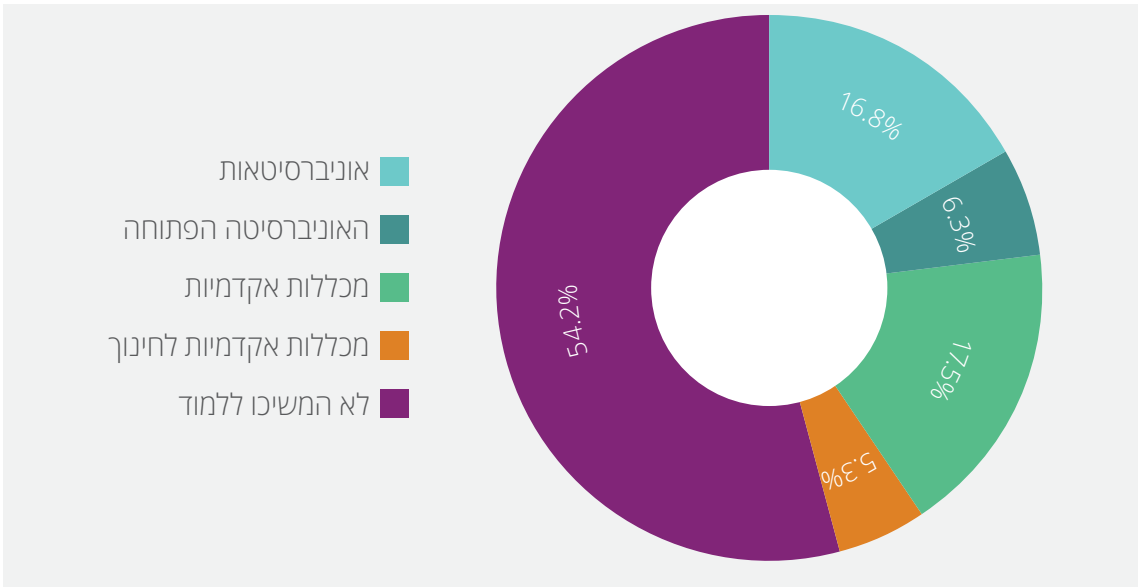

את הבעיות של החינוך הטכנולוגי-מקצועי ניתן לראות בקלות בגרף הזה, המציג את אחוז מקבלי התעודה לשנת תשע"ד, כלומר, מי שעבר את בחינות ההכשרה החיצוניות וסיים פרויקט גמר. בקרב מי שהתחילו ללמוד שבע שנים קודם לכן, בכל המקצועות, רק 42% קיבלו תעודת מקצוע, ובקרב מי שסיימו את הלימודים אך לא עברו את הבחינות של מה"ט (המכון להכשרה טכנולוגית) – 60%.

החינוך הטכנולוגי-מקצועי בישראל התהווה בשנות ה-60 בעקבות השקעה של קרן המטבע העולמית ולזמן מה שימש כמושא לחיקוי בקרב מדינות עולם רבות. במרוצת השנים, הביאו תהליכים שונים לניוון מערך ההשכלה הטכנולוגית בישראל - ובהם צמצום הלימודים הטכנולוגיים בתיכונים, הירידה בתדמית ההשכלה הטכנולוגית ובמעמדה לעומת ההשכלה האקדמית נוכח "האקדמיזציה" של החברה הישראלית, הקיצוץ המתמשך בתקציבים שהופנו להשכלה הטכנולוגית בישראל ועוד מגוון סיבות חברתיות. כתוצאה מכך, כיום מתקשה מערך ההשכלה הטכנולוגית לספק כוח אדם טכנולוגי בכמות ובאיכות הרצויים למשק ולתעשייה. בימים אלו שוקדת הממשלה על רפורמה מקיפה ונדרשת בתחום.

נתונים: משרד הכלכלה.

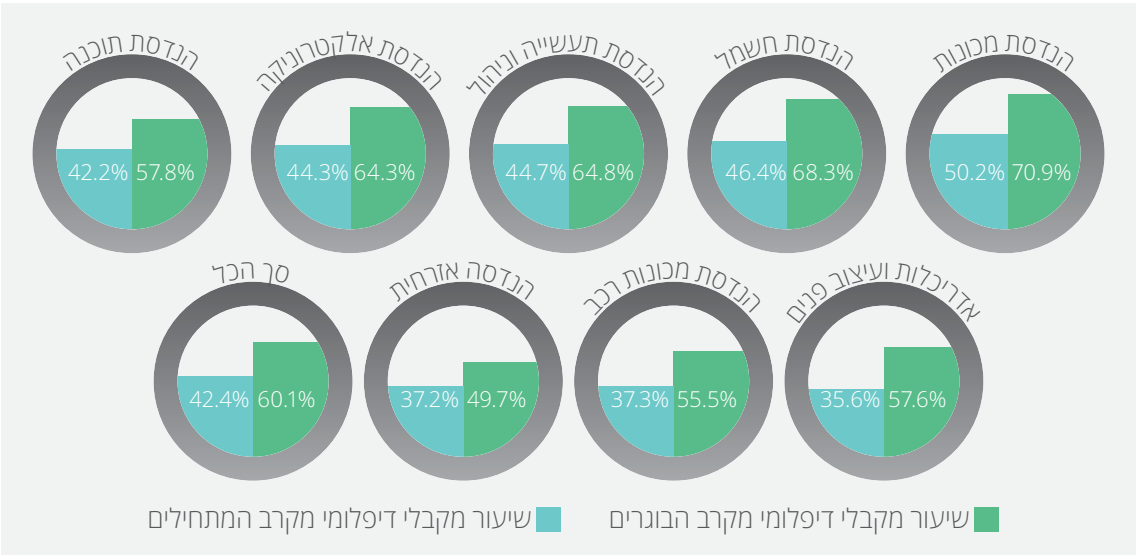

נכון לשנת 2014, למדו בישראל מעל ל-7,000 סטודנטים זרים, רובם מארה"ב (29%), צרפת (10%), רוסיה (10%) ואוקראינה (8%) - כולם במסגרת לימודים מלאים. הנתונים אינם מתייחסים לסטודנטים זרים השוהים בישראל לתקופות קצרות במסגרת חילופי סטודנטים ותכניות אחרות.

ביולי 2016 קיבלה המועצה להשכלה גבוהה החלטה לקדם את נושא הבינלאומיות של האקדמיה בישראל, מהלך שיתרום לאקדמיה הישראלית הן מבחינה כלכלית והן מבחינת שיפור האיכות האקדמית. כניסה של ישראל לשוק הסטודנטים הבינלאומיים והפיכתה ליעד והפיכתה ליעד אקדמי אטרקטיבי תתרום להעלאת האיכות והתחרותיות של מערכת ההשכלה הגבוהה מול העולם, תחזק את המוניטין של ישראל, תיצור מומחיות בינלאומית בתחומים שונים ותשלב ממדים גלובליים בהכשרה הניתנת באקדמיה.

נוסף על כך, סטודנטים זרים הם גם מקור הכנסה. בארה"ב, למשל, העריכו את ההכנסות מסטודנטים זרים ב-27 מיליארד דולר בשנת 2014.

מימוש היעדים הללו באמצעות הבאת סטודנטים זרים תלויה באופן שילובם של הסטודנטים בכיתות הלימוד, ומעלה גם שאלות באשר למוכנותה של האקדמיה לכך, כמו גם היכולת והרצון ליצור תכניות שונות בשפה האנגלית.

נתונים: UIS.Stat

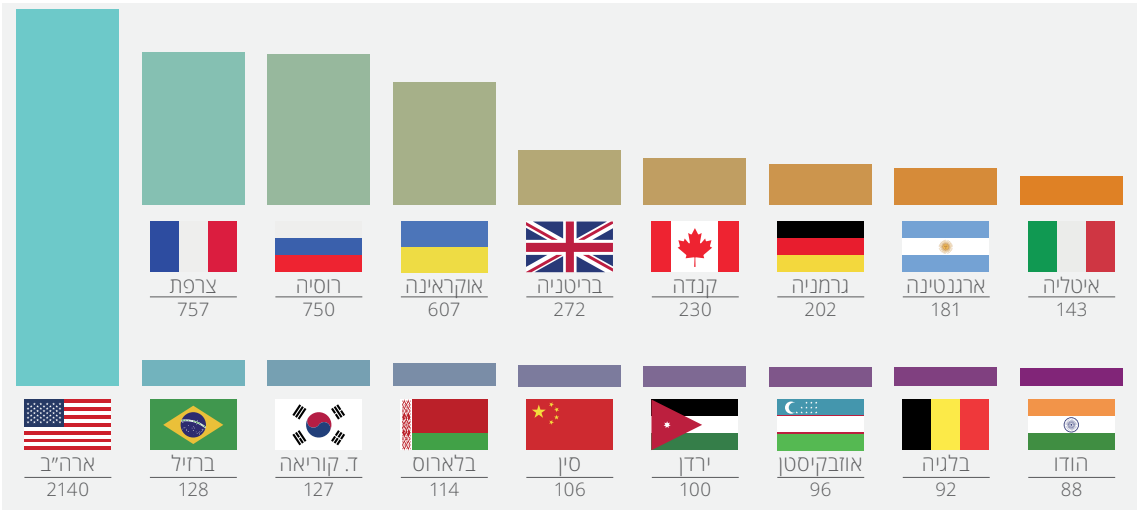

שער תעסוקה

המהפכה הטכנולוגית הובילה לשינויים משמעותיים ביחסי הגומלין שבין האקדמיה לעולם העבודה. בעולם העבודה דרושים כיום יותר ויותר עובדים בעלי מיומנויות חשיבה ויכולות אנליטיות וטכנולוגיות גבוהות, ובמקביל, הרחבת נגישותה של ההשכלה הגבוהה מאפשרת למעסיקים לדרוש מהמועמדים לעבודה תארים אקדמיים, גם כשמדובר במשרות שבהן בעבר לא נדרשה רמת השכלה זו. כך נוצר שינוי בדמותה של האקדמיה בעיניהם של השלטונות והציבור גם יחד, והיא נתפסת יותר ויותר כצוהר המרכזי דרכו יעברו העובדים היצרניים של המשק, וכמקום בו עליהם לרכוש את היכולות אשר ישמשו אותם בעתידם המקצועי.

דוגמה לתפיסה זו נמצאת בנתוני סקר הסטודנט 2016 של התאחדות הסטודנטים ומכון המחקר "מאגר מוחות": כ-68% מהמשיבים לסקר אמרו כי הם רואים ברכישת השכלה גבוהה אמצעי למציאת תעסוקה טובה יותר בעתיד. לשם השוואה, "רצון להעמיק את הידע בתחום מסוים" או "רצון להרחיב את האופקים באופן כללי" קיבלו דירוג נמוך משמעותית (43% ו-41% בהתאמה).

שינויים אלו, שנבעו קודם כל מתמורות חיצוניות, לא בהכרח קיבלו ביטוי ממשי במערכת ההשכלה הגבוהה עד כה. מוסדות רבים אמנם מקבלים על עצמם את המהות החדשה באופן שיווק התארים ובסיווגן של התכניות השונות, במיוחד בתארים השניים, אך לצעירים שמחפשים את דרכם המקצועית אין את הכלים להעריך את תרומתם האפשרית של התחומים והמוסדות השונים לעתידם המקצועי.

בכל שנה אקדמית עורכת התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל, בשיתוף מכון המחקר "מאגר מוחות", סקר מקיף עליו עונים מעל 10,000 סטודנטים. כחלק מכך, ביקשנו לבדוק מה המוטיבציה העיקרית של צעירים לכניסה להשכלה גבוהה, כאשר השאלה הייתה *מדוע בחרת ללמוד בהשכלה הגבוהה?* 68% מהמשיבים ציינו כי אחת הסיבות לבחירה ללמוד השכלה גבוהה היא כדי למצוא אפשרויות תעסוקה טובות יותר בעתיד. 46% מהמשיבים ציינו כי הצורך בתעודה מקצועית או השתלבות במקצוע ספציפי זה המניע העיקרי שלהם לכניסה להשכלה הגבוהה, 43% מהמשיבים ציינו את הרצון להעמיק את הידע בתחום מסוים ו-41% מהמשיבים ציינו את הרצון להרחיב אופקים באופן כללי.

קיים ויכוח מתמיד על מקומה של האקדמיה במשק הישראלי והאם תפקידה הוא להכשיר עובדים עתידיים, אך על-פי הנתונים הנראים פה, עבור הצעירים יש תשובה ברורה. מובן כי לאקדמיה יש תפקיד דרמטי בהקשרים של מחקר ופיתוח הדעת, אך לצד זאת, יש להקשיב לרחשי הסטודנטים ולוודא כיצד האקדמיה משדרגת את יכולתה להעניק כלים ומיומנויות לשוק התעסוקה העתידי.

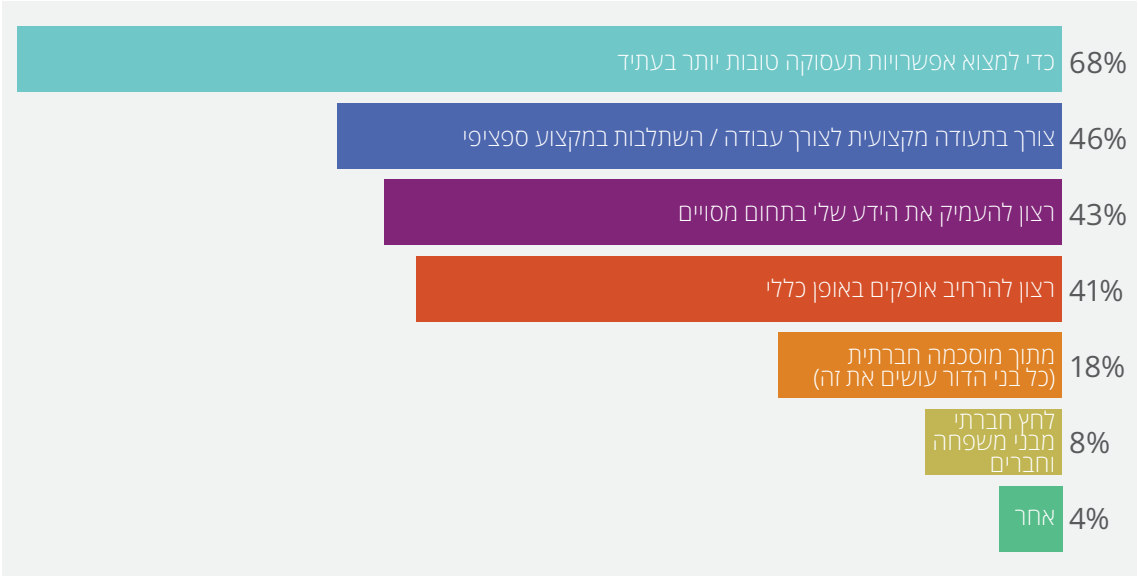

ישראל נמצאת במקומות נמוכים בכל המדדים שנבדקים במבחן מיומנויות הבוגרים של ה-OECD, מבחן PIAAC, עם ציונים נמוכים בצורה מובהקת מהממוצע הכללי. המבחן, שנערך ביותר מ-30 מדינות, בודק את רמת המיומנות של בוגרים במיומנויות היסוד: אוריינות קריאה, אוריינות מתמטית ופתרון בעיות בסביבה מתוקשבת.

במיומנויות קריאה וכתיבה, הציון הממוצע של הישראלים הוא 255 נקודות מתוך 500 אפשריות, במקום ה-28 מתוך 34 מדינות שנבחנו. במיומנויות כמותיות, ישראל נמצאת במקום ה-29 מבין 34 שנבחנו, ובפתרון בעיות בסביבה ממוחשבת, שיעור האוכלוסייה בשתי רמות המיומנות העליונות (רמות 3-2) הוא 27% מהאוכלוסייה, מקום 21 מבין 30 מדינות.

נתונים: OECD.

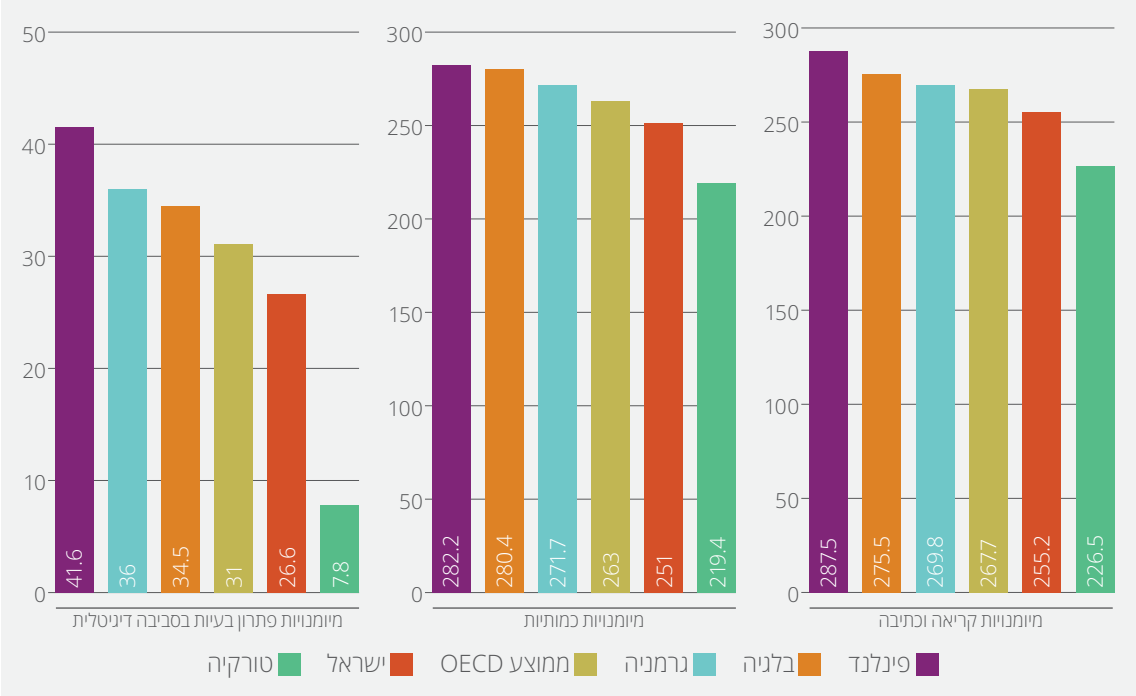

אצל 63% מקרב המועסקים במשרה מלאה בגיל 25-65 נמצאה התאמה בין רמת ההשכלה של העובד לזו הנדרשת כדי להתקבל למשרתו כיום. 10% מהמשיבים נמצאו כבעלי השכלה נמוכה מהנדרש במשרה שלהם, ול-27% השכלה עודפת - כלומר הם בעלי השכלה גבוהה מהנדרש במשרתם. רוב בעלי ההשכלה הגבוהה עובדים במשרה התואמת את השכלתם.

השכלה גבוהה תורמת לשיפור ולחיזוק המיומנויות והכישורים של האזרחים, כישורים שמשמשים אותם אחר כך בשוק התעסוקה ומגדילים את הפריון שלהם.

אי התאמה בין הכישורים של הפרט למה שנדרש ממנו ביומיום במקום עבודתו עשוי לגרור השלכות שליליות רבות: הדבר עשוי להשפיע על שביעות הרצון של האזרח ועל רמת האושר שלו, על השכר שלו, על שיעורי העזיבה ועל מידת היצרנות שלו בשוק התעסוקה. אם כן, התאמה טובה בין רמת ההשכלה והמיומנויות של הפרט לדרישות ההשכלה של המשרה הכרחית לקידום צמיחה חברתית וכלכלית.

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

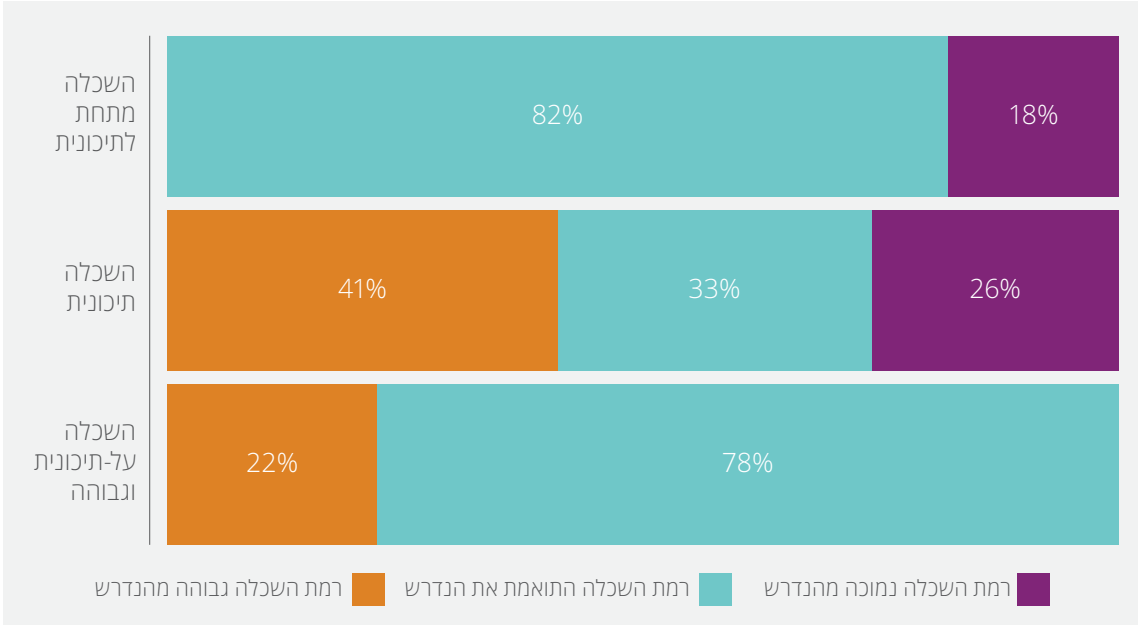

גידול בבוגרי לימודי משפטים ומנהל עסקים: פי 10 יותר סטודנטים מאשר לפני 30 שנה

התרחבות מערכת ההשכלה הגבוהה בשנת התשעים של המאה שעברה אפשרה לדורות של צעירים לבוא בשעריה ולרכוש השכלה שתקדם אותם בשוק התעסוקה העתידי. עם זאת, הגידול לא היה שווה בכל תחומי הלימוד ובכל המקצועות. כך, מספר הבוגרים לפיזיקה, בכל התארים ובכל המוסדות, השתנה מ-138 בוגרים בשנת 1985 ל-487 בשנת 2014. מספר הבוגרים למדעי המחשב עלה מ-285 בשנת 1985 ל-1,933 בשנת 2014. מחציתם, 1,007 בוגרים, למדו במכללות.

בלימודי משפטים, מספר הבוגרים גדל מ-501 בשנת 1985 – ל-5,208 בוגרים בשנת 2014, גידול של פי 10. כאן, קצת יותר ממחצית מהלומדים הם במכללות אקדמיות – 3,307 בוגרי תואר במשפטים. כלומר, גם האוניברסיטאות תרמו תרומה משמעותית לעלייה הגדולה במספר הבוגרים.

התנועה אל עבר תארים במקצועות הללו נובעת, בין היתר, מהיצע וביקוש של הסטודנטים, שמאמינים שתואר מסוג זה ישדרג אותם בעתיד, אך כאשר אנו דנים במקומה של מערכת ההשכלה הגבוהה במשק הישראלי, יש לתהות האם מערכת התמריצים המונחים הן בפני הסטודנטים והן בפני המוסדות, אינה מעוותת את בחירותיהם.

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

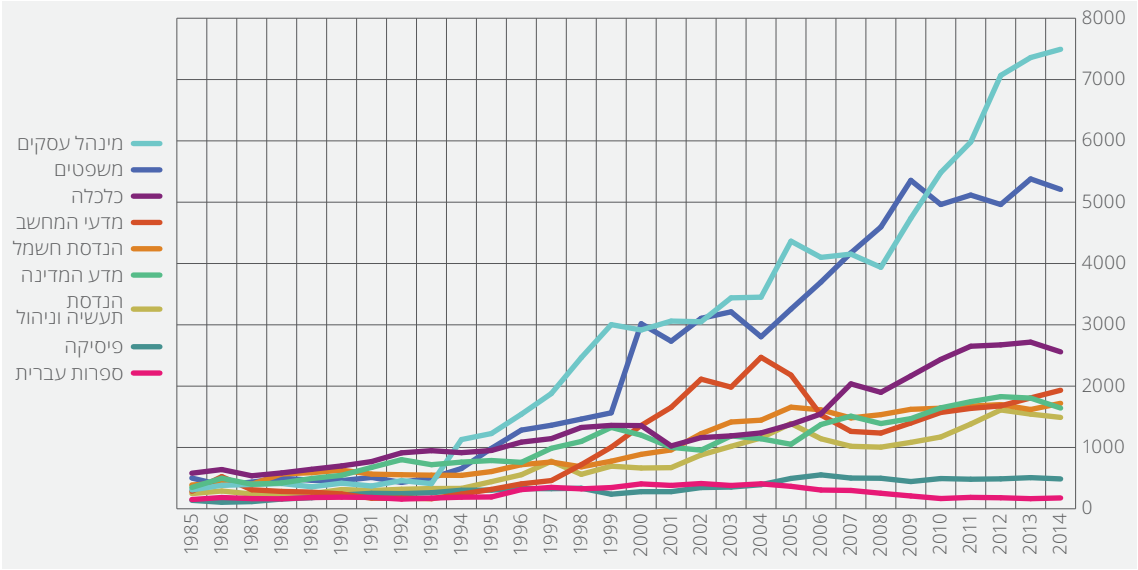

רק 38% ממקבלי הרישיון ברפואה למדו בארץ
43% ממקבלי הרישיון הם ישראלים שלמדו בחו"ל

מפת מוסדות הלימוד בהם הוכשרו רופאים העובדים במערכת הבריאות בישראל השתנתה בשני העשורים האחרונים; בשנת 1995, 61% מבעלי הרישיון לעסוק ברפואה היו עולים חדשים, נתון בעל קשר ישיר לעלייה הגדולה מברית המועצות בתחילת שנות ה-90 שבה הגיעו יותר מ-23,000 רופאים שהוכשרו בברית המועצות לשעבר. באותה שנה, 29% ממקבלי הרישיון לעסוק ברפואה היו בוגרי בתי הספר לרפואה בישראל, ורק 10% מהרופאים היו ישראלים שהוכשרו בחו"ל. בחלוף השנים, ירד מספר העולים לישראל וסיכויי הקבלה לבתי הספר לרפואה ירדו לנוכח הביקוש למקצוע. על כן, בשנת 2015, רק 16% ממקבלי הרישיון לעסוק ברפואה הם עולים, 38% הם סטודנטים בוגרי מוסדות בישראל ו-43% מהרופאים הם בוגרי בתי ספר לרפואה בחו"ל. לצד זה, החל מהשנה הבאה (תשע"ח), יגדל מספר המתקבלים ללימודי רפואה ב-100 סטודנטים, ל-800 סטודנטים בכל בתי הספר לרפואה בארץ.

נתונים: משרד הבריאות.

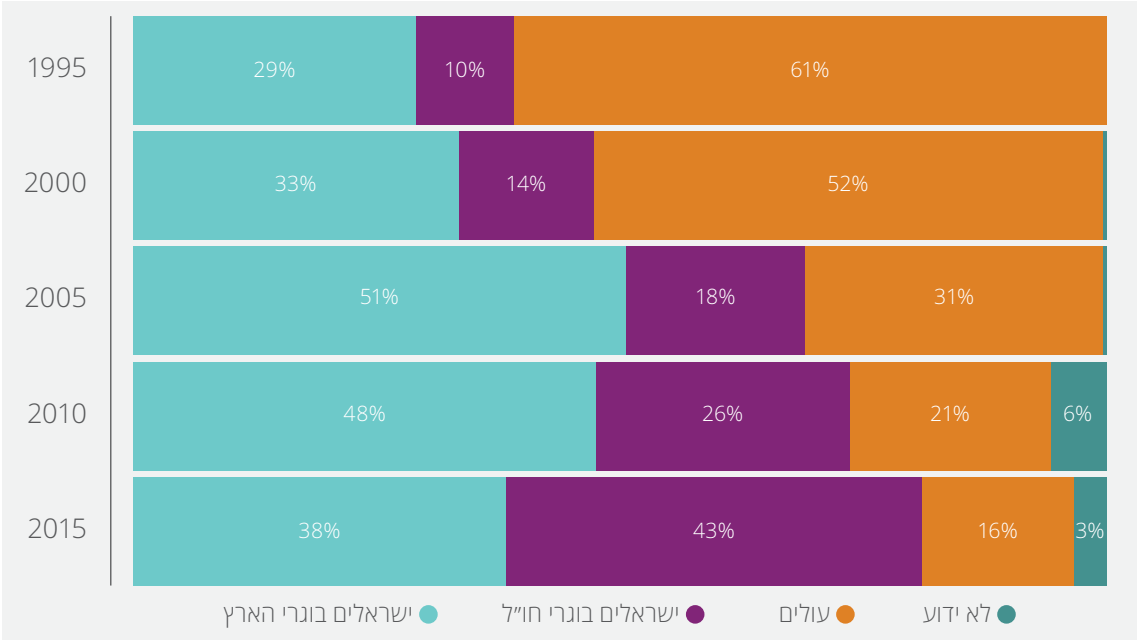

נכון לשנת 2015, 27,826 אקדמאים שלמדו בין השנים תשמ"א לתשס"ט (1981-2009) שהו בחו"ל 3 שנים ויותר, כשהם מהווים 5.6% מסך מקבלי התארים בין השנים הללו. פילוח נוסף מגלה כי מרבית מהאקדמאים השוהים בחו"ל הם בעלי תואר שלישי (11% מבין מקבלי תואר שלישי), בעלי תואר שני מהווים 4.5% (מבין מקבלי תואר שני בארץ) ובעלי תואר ראשון - 5.6% (מבין מקבלי תואר ראשון). בחינה מעמיקה של תחומי הלימוד מראה כי מרבית השוהים בחו"ל 3 שנים ויותר הם בעלי השכלה בתחומי המדעים המדויקים וההנדסה לעומת בעלי השכלה בתחומי מדעי הרוח והחברה. הפערים ניכרים בכל רמות ההשכלה: פי 1.7 בתואר הראשון, 2.5 בתואר השני ופי 3.4 בתואר השלישי.

בשלושת המקומות הראשונים של תחומי הלימוד בהם אוחזים האקדמאים המהגרים נמצאים לימודי המדעים הפיזיקליים עם 11.8%, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב עם 11.2% ובמקום השלישי נמצא תחום המדעים הביולוגיים עם 10.4%.

בשנת 2015 שבו לארץ 678 מקבלי תארים לאחר שהייה ממושכת של שלוש שנים, זוהי ירידה לאחר שיא של 862 ב-2014. עם זאת, מספר השוהים בחו"ל שהייה ממושכת עולה מדי שנה, שכן מספר היוצאים החדשים לחו"ל גדול ממספר השבים.

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

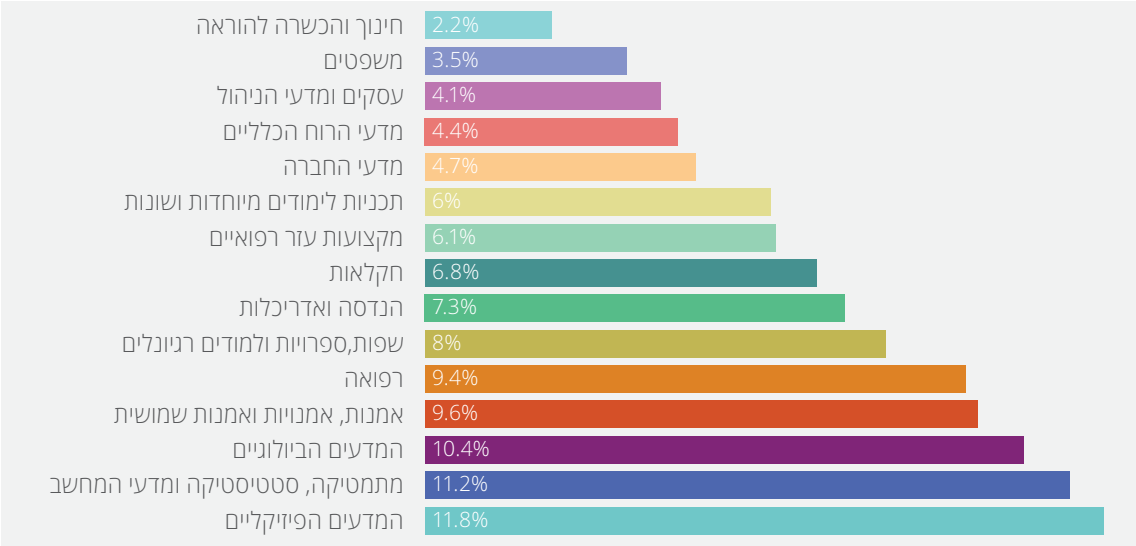

על פי הנתונים, ככל שציון הפסיכומטרי הנדרש לקבלה לחוג לימוד מסויים גבוה יותר, כך אחוז הנשים הלומדות באותו חוג נמוך יותר. ציון הפסיכומטרי הנדרש לחוג מעיד על מידת הביקוש אליו - כיוון שככל שיש ביקוש גבוה יותר לחוג, תהליך הסינון יותר סלקטיבי ונעשה באמצעות ציון פסיכומטרי גבוה.

החוגים עם אחוז הנשים הגדול ביותר הם: ריפוי בעיסוק (98% נשים, ציון 628 בפסיכומטרי), הפרעות בתקשורת (97%, 661), ייעוץ חינוכי (95%, 555) וחינוך מיוחד (94%, 542). נתון זה נובע מחלקו מהעובדה שיש חוגים שגברים פונים אליהם פחות, מה שבתורו מקטין את הביקוש לאותו חוג ואת הסלקטיביות במיון. אם בוחנים את החוגים עם הציון הפסיכומטרי הגבוהה ביותר, נמצא בראש את מדעי הקוגניציה, (ציון פיכומטרי 727, 47% נשים), רפואה (724, 53%), אך הפערים באים לידי ביטוי בחוגים כמו פיזיקה (684, 20% נשים) ומדעי המחשב (668, 27%) – שמטים את הכף כלפי מטה.

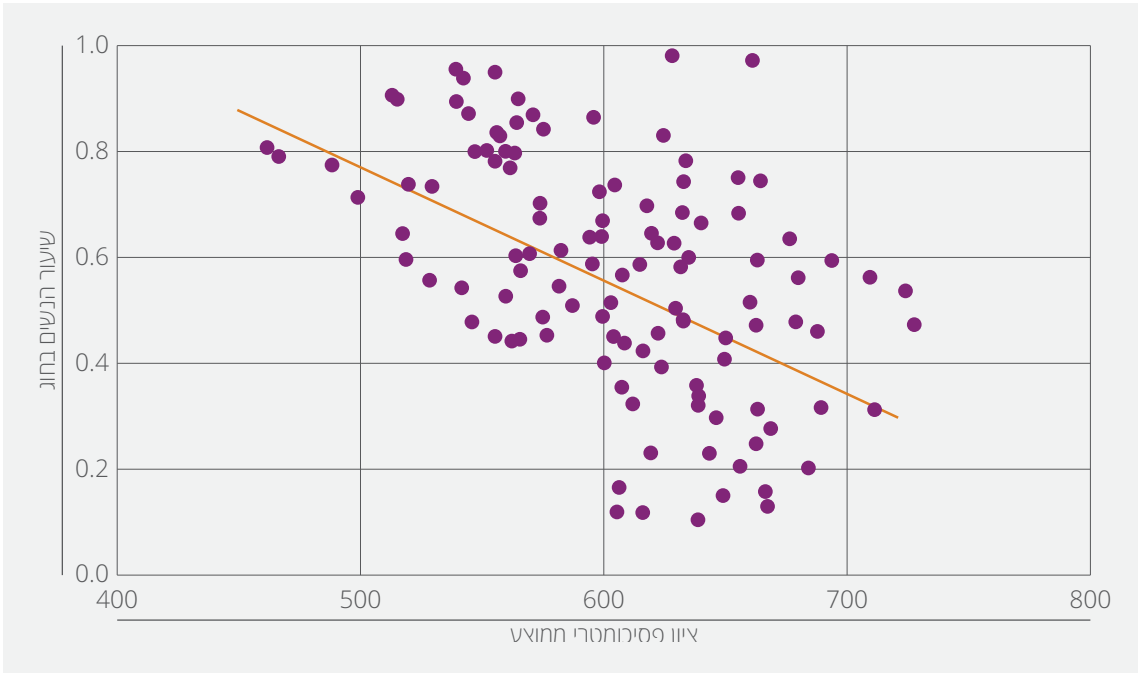

שער מימוש מוביליות חברתית

ישנם גורמים רבים המשפיעים על רמת ההשכלה הנרכשת על ידי הפרט במהלך חייו. מעבר לנתונים האישיים, לכישורים, לאינטליגנציה וליכולת, גם רמת החיים והמצב הסוציו-אקונומי, מקום המגורים, התרבות, מעורבות ההורים והשכלת ההורים הינם גורמים המשפיעים על רמת ההשכלה הנרכשת. העיקרון החברתי בדבר שוויון הזדמנויות מתבטא בסיכוי של אדם לרכוש השכלה בעתיד, על רמותיה השונות, ללא תלות במשתני הרקע שלו. כלומר, המערכת הציבורית צריכה לדאוג לכך שצעיר חכם ובעל יכולות, שנולד בפריפריה החברתית של מדינת ישראל, יוכל לממש את יכולותיו הגבוהות, להשתלב בהשכלה הגבוהה ולהצליח – ללא תלות ברקע ממנו הוא בא.

קובעי המדיניות אף הם רואים בהשכלה הגבוהה כלי לשינוי חברתי, גשר לקידום אוכלוסיות חלשות ואמצעי לשילוב אוכלוסיות שונות בתעסוקה. לכך מתווספת התשואה להשכלה - בעלי השכלה גבוהה מרוויחים יותר ביחס לדומיהם ללא השכלה גבוהה - כך ששילוב מגוון אוכלוסיות במערכת ההשכלה הגבוהה מבטיח צמצום פערים ברמת חיי הפרט, בנוסף להשפעות המאקרו-כלכליות החיוביות הנובעות מכך.

הצורך בשוויון הזדמנויות חוזר ונשנה בדיונים על מערכת ההשכלה הגבוהה. כך, למשל, בתקציב המדינה לשנת 2013-2014 הודגש כי מטרות תקציב ההשכלה הגבוהה הינן "עידוד המצוינות המדעית-מחקרית, שיפור באיכות ההוראה ובהון האנושי הנרכש, הגברת הנגישות למגזרי החרדים והמיעוטים". בדו"ח ועדת שוחט (2007) נאמר כי "שילובן של אוכלוסיות אלה (הערבים והחרדים) במערכת ההשכלה הגבוהה הוא תנאי להמשך צמיחתה בחומש הקרוב. אך יותר מששילוב זה חשוב למערכת, הוא חיוני לחברה ולמשק בישראל בשאיפתם למודרניזציה, צמיחה כלכלית ושוויון". על-מנת לעשות זאת "יש להמשיך ולתגבר את המאמצים לקירוב מסיימי בתיה"ס התיכוניים במגזר הערבי והחרדי ובקרב אוכלוסיות נוספות בעלות נגישות נמוכה להשכלה הגבוהה. מאמצים אלה חייבים להיעשות בשיתוף פעולה עם מנהיגי הקהילה, מערכת החינוך התיכוני ומערכת ההשכלה הגבוהה (...) מערכת ההשכלה הגבוהה בפריסתה הנוכחית מאפשרת קליטת ביקוש פוטנציאלי זה".

הצלחת כניסתן ושילובן של אוכלוסיות שונות בהשכלה הגבוהה נובעת גם ממגמות חברתיות רחבות יותר ומטיב מערכת החינוך בשלבים קודמים. כלומר, השאיפה לקידום לשוויון במערכת ההשכלה הגבוהה היא גם שאיפה למערכת חינוך טובה יותר בכללותה, המאפשרת לכל אדם עם יכולות להגיע ולהתקדם במערכת ההשכלה הגבוהה.

81% מהצעירים מהיישובים החזקים לומדים באקדמיה, לעומת 22% בלבד מהצעירים מהיישובים המוחלשים

בגרף ניתן לראות את השיעור המצטבר של הלומדים החדשים לתואר ראשון בקבוצת הגיל 18-30 בכל אחד מהאשכולות החברתיים-כלכליים של הלמ"ס. כלומר, 81.4% מהצעירים בני 18-30 שהתגוררו בהיותם בני 18 ביישובים שדירוגם החברתי-כלכלי ממוקם באשכולות 9-10 יישובים בעלי מאפיינים "חזקים" - הלכו ללימודים אקדמיים. לעומת זאת, רק 22.6% מהצעירים מאשכולות 1-2 התחילו ללמוד באקדמיה. השכלה אקדמית היא מפתח חשוב להשתלבות בשוק העבודה, ומכאן גם ליציאה ממעגל העוני, ועל כן יש חשיבות למדידת שיעור בעלי השכלה אקדמית באשכולות החברתיים-כלכליים השונים.

לצד זאת, ראוי לציין כי באשכולות הנמוכים נכללות קבוצות אוכלוסייה שהמועצה להשכלה גבוהה רואה בהן קבוצות יעד - החרדים, האוכלוסייה הערבית ויוצאי אתיופיה - קבוצות שיש לפעול להגברת נגישותן למערכת ההשכלה הגבוהה לצורך שילובן בתעסוקה ובחברה בישראל.

נתונים: מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני הלמ"ס.

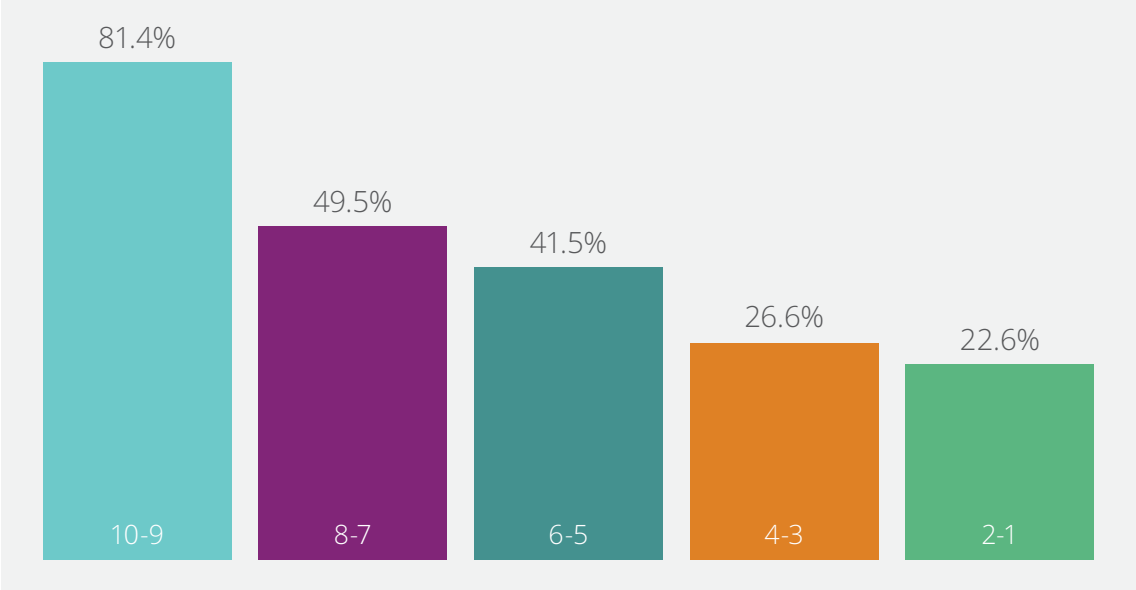

סטודנטים מרקע מבוסס נוטים ללמוד באוניברסיטאות יותר מסטודנטים מרקע לא מבוסס דיו

50.6% מהסטודנטים המשתייכים לאשכולות 10-9 למדו באוניברסיטאות, לעומת 40.5% מהסטודנטים המשתייכים לאשכולות 2-1, 37.6% מהסטודנטים המשתייכים לאשכולות 4-3 ו-38.8% מהסטודנטים המשתייכים לאשכולות 6-5. ההבדל בא לידי ביטוי גם במכללות הפרטיות: ככל שהסטודנטים משתייכים לאשכול חברתי-כלכלי גבוה יותר, גדלה הנטייה שלהם ללמוד במכללה לא מתוקצבת – כ-21% מהסטודנטים המשתייכים לאשכולות 10-7 למדו במכללה לא מתוקצבת, בהשוואה ל-9.2% מהסטודנטים המשתייכים לאשכולות 2-1.

בספרות מבחינים בין שני ממדים של אי שוויון בהשכלה הגבוהה: 1. אי שוויון אנכי, בין דורי, המתבטא בהמשך לימודים ובהשגת תארים; 2. אי שוויון אופקי, מבטא הבדלים בין סוגים שונים של תעודות באותה רמת השכלה, כגון הבדלים בין מוסדות יוקרתיים יותר ויוקרתיים פחות והבדלים בין תחומי לימוד שונים. התרחבות ההשכלה הגבוהה והקמת מוסדות חדשים אפשרו נגישות רבה יותר לאוכלוסיות שהשתתפותן במערכת זו בעבר הייתה מצומצמת.

נתונים: מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני הלמ"ס.

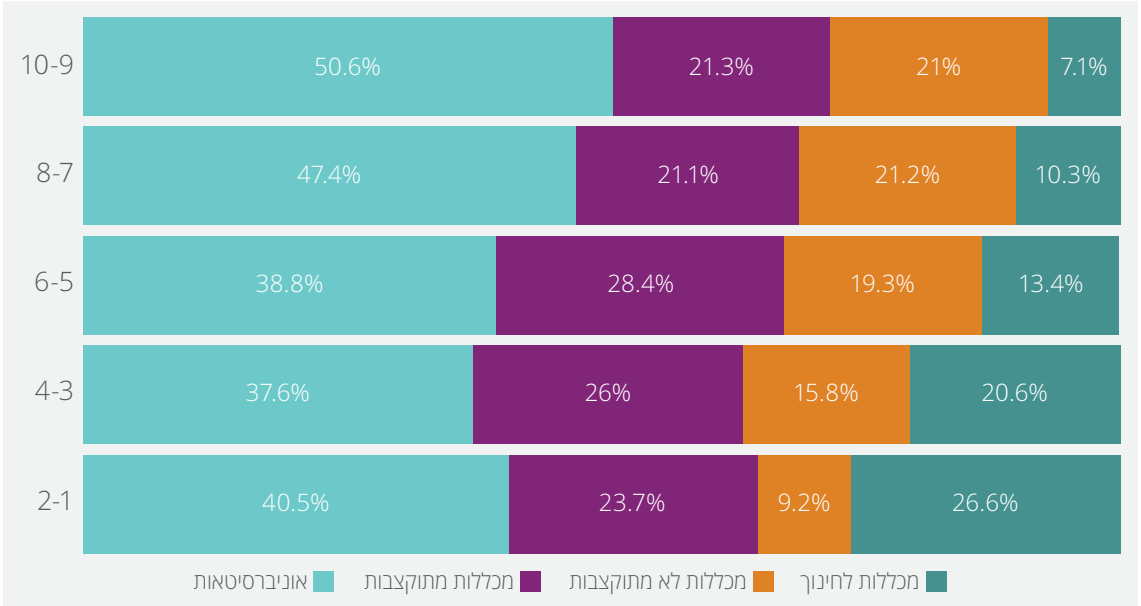

לצערנו, הפערים בתחומים הלימוד קיימים ושרירים: מקרב אשכולות 2-1, רק 8.4% הולכים ללמוד הנדסה ואדריכלות, לעומת 20.1% מקרב הצעירים באשכולות 10-9. מקצועות עזר רפואיים לומדים 12.1% מאשכולות 2-1, לעומת 3.8% מקרב הצעירים באשכולות 10-9. חינוך והכשרה להוראה לומדים 30.7% מאשכולות 2-1, ורק 8.8% מקרב הצעירים באשכולות 10-9.

ישנם גורמים רבים המשפיעים על סוג ההשכלה ועל רמת ההשכלה הנרכשת על ידי הפרט במהלך חייו. מעבר לנתונים האישיים, כלומר לכישורים, אינטליגנציה וליכולת, גם רמת החיים והמצב הסוציו-אקונומי, מקום המגורים, התרבות, מעורבות ההורים והשכלת ההורים הינם גורמים המשפיעים על רמת ההשכלה הנרכשת. כדי לשבור את מעגל העוני, לא מספק להיכנס אל עולם ההשכלה הגבוהה, אלא גם ללמוד מקצועות שיובילו לתעסוקה מתגמלת עם שכר גבוה. במקרים רבים, המקצועות הללו סלקטיביים יותר, ולכן גם קשה יותר להתקבל אליהם.

נתונים: מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני הלמ"ס.

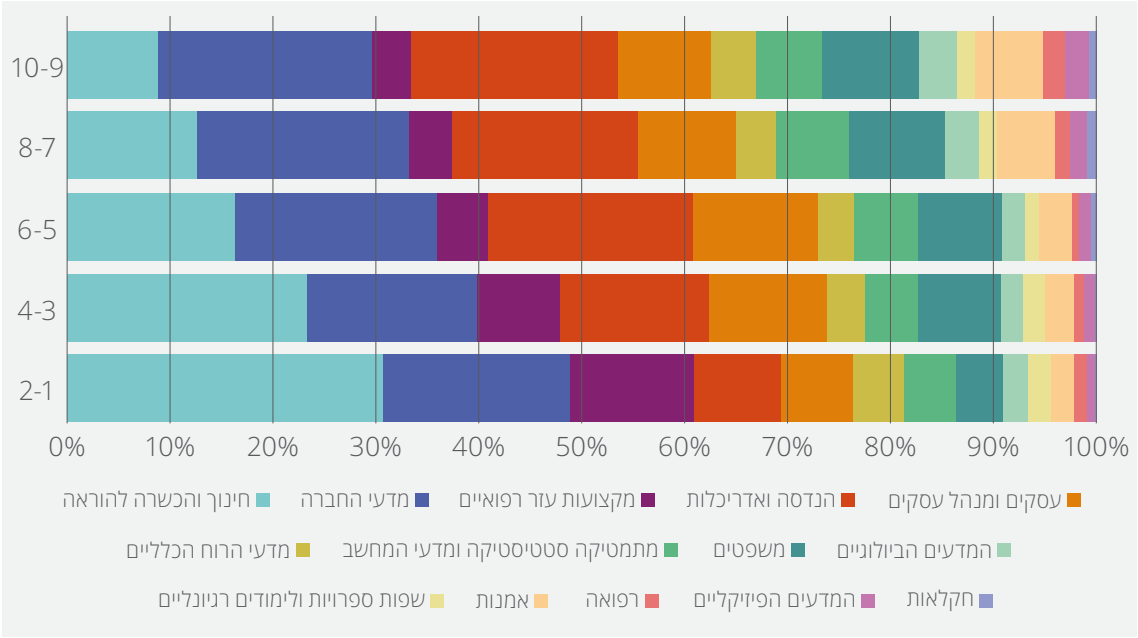

בג'סר א-זרקא, בני ברק וערערה
רק 5% מהצעירים פונים להשכלה גבוהה

כאמור, תפקידה של האקדמיה כיום הוא גם כמצמצמת פערים חברתיים, כולל פערים שנוצרו בשלבי חינוך קודמים. מערכת ההשכלה הגבוהה היא זו שבה רוכשים מקצוע לעתיד וקונים דעת שמרחיבה את החשיבה והבנת המציאות שלנו. בשנים האחרונות אמנם יש מגמה של המועצה להשכלה גבוהה, יחד עם גופים נוספים, לייצר מציאות טובה יותר, בה שכבות אוכלוסייה נוספות נחשפות לאפשרות ללמוד ולהתפתח – אך אנו עדיין רואים שהרקע הכלכלי-חברתי הוא זה שקובע את עתידך. אפילו המקומות האחרונים באחוז הפונים להשכלה גבוהה בין היישובים באשכולות 9-10 – רמת השרון וכפר ורדים – עדיין יותר גבוהים מהמקומות הראשונים בין אשכולות 1-2 – מועצה אזורית בסמ"ה (ברטעה, עין א-סהלה ומועאוויה) ליד חיפה וטמרה.

החישוב נעשה על-פי מספר הסטודנטים בכל יישוב מתוך הצעירים בני 20-29 בו. יישובים בהם פחות מ-30 סטודנטים לא נכנסו לחישוב, כך שישנם יישובים רבים מתוכם לא מגיעים להשכלה הגבוהה, וכלל לא נכנסו לניתוח הנוכחי.

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

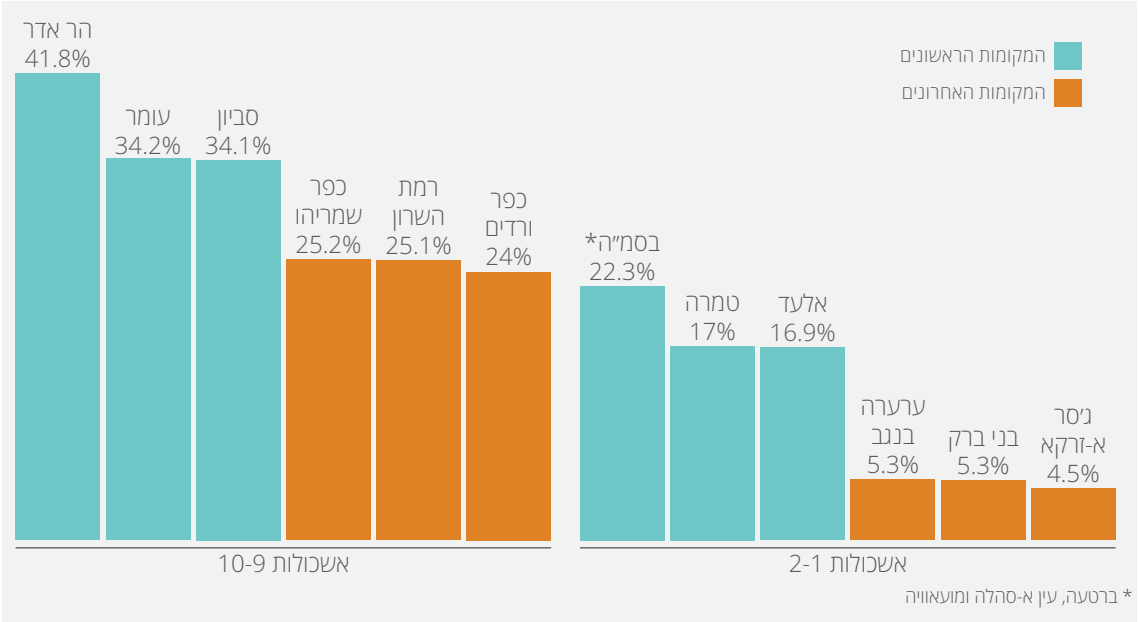

* ברטעה, עין א-סהלה ומועאוויה

נתוני הלמ"ס משנת 2015 מראים כי 16% מתוך כלל הסטודנטים בטווח הגילאים 20-34 משתייכים למגזר הערבי כשמקצועות הלימוד העיקריים שלהם הם מקצועות העזר הרפואיים (25.2%), שפות וספרות (23.8%), חינוך והכשרה (22.9%) ולאחר מכן מקצועות הרפואה (16.3%). בתוך המגזר הערבי, בטווח הגילאים הנ"ל, כ-32% צעירים מהמגזר הערבי פנו לרכישת השכלה גבוהה. תחומי הלימוד המובילים בתוך האוכלוסייה הערבית הם מדעי החברה (הם מהווים בהם 21.7% מכלל הסטודנטים) מקצועות העזר הרפואיים (13% מכלל הסטודנטים הם ערבים) ולאחר מכן הנדסה ואדריכלות (10.5%).
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סטודנטים ערבים מתוך כלל הסטודנטים לפי תחומי לימוד

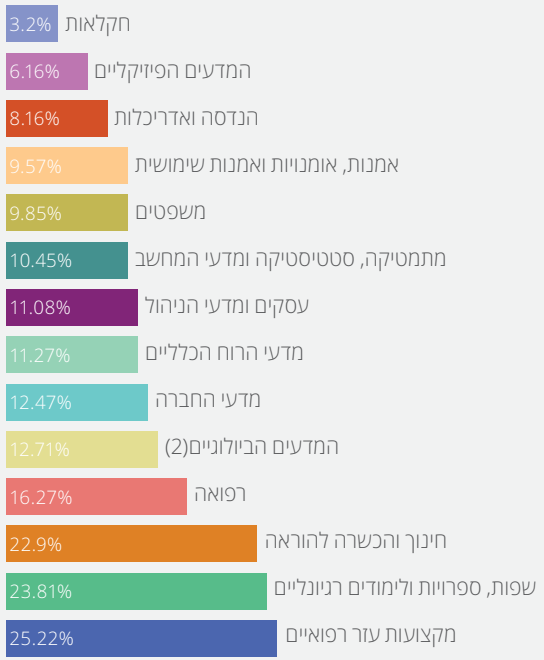

התפלגות מקצועות הלימוד של הסטודנטים הערבים

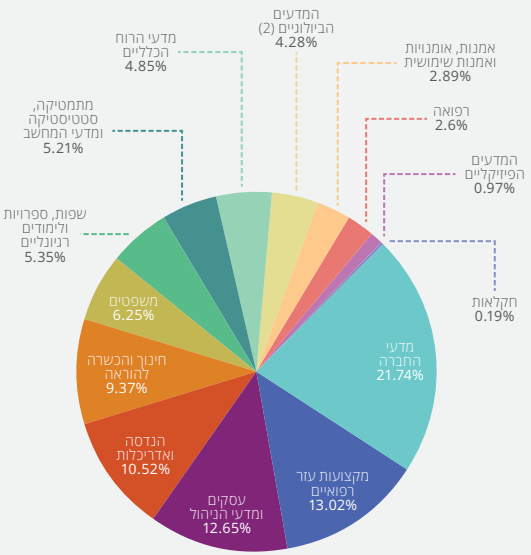

יש יותר סטודנטים חרדים, אך אחוזי הנשירה מגיעים ל-48%

תכנית החומש של המועצה להשכלה גבוהה ושינויים חברתיים-כלכליים במגזר החרדי הביאו לכך שאחוז הצעירים החרדים הפונים להשכלה גבוהה גדל משנה לשנה: בשנת 2008 נרשמו למוסדות האקדמיים 1,122 סטודנטים כשבשנת 2014 נרשמו 3,227. עם זאת, על אף הגידול במספר הסטודנטים, אחוז הסטודנטים החרדים (גברים) הנושרים ממערכת ההשכלה הגבוהה טרם סיום התואר הראשון עומד על 48%, כ-10% יותר מהסטודנטים הערבים ו- 24% יותר מהסטודנטים היהודים החילונים. גם אחוז הנושרות החרדיות הוא הגבוה ביותר עם 29% נשירה, דומה יותר לנשירה בקרב נשים ערביות (24%) וגבוה מזה של הנשים החילוניות (18% נשירה). בעת האחרונה אישרה המועצה להשכלה גבוהה את תכנית החומש החדשה להנגשת המערכת לציבור החרדי, במטרה להמשיך את הצמיחה ולצמצם את אחוז הנושרים.

נתונים: איתן רגב, מרכז טאוב.

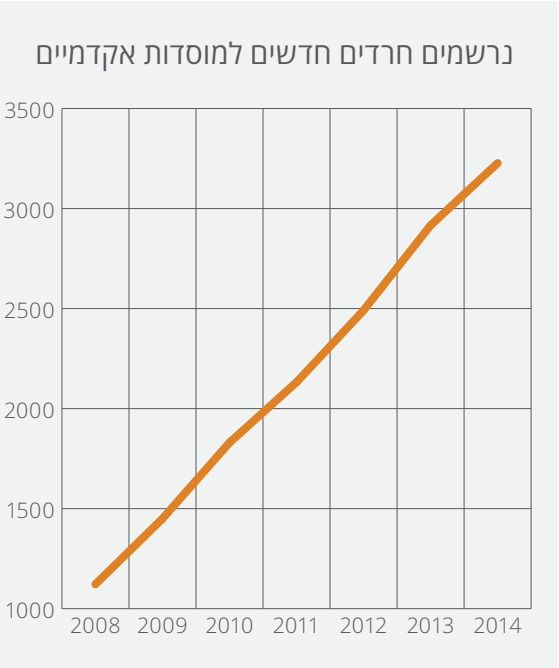

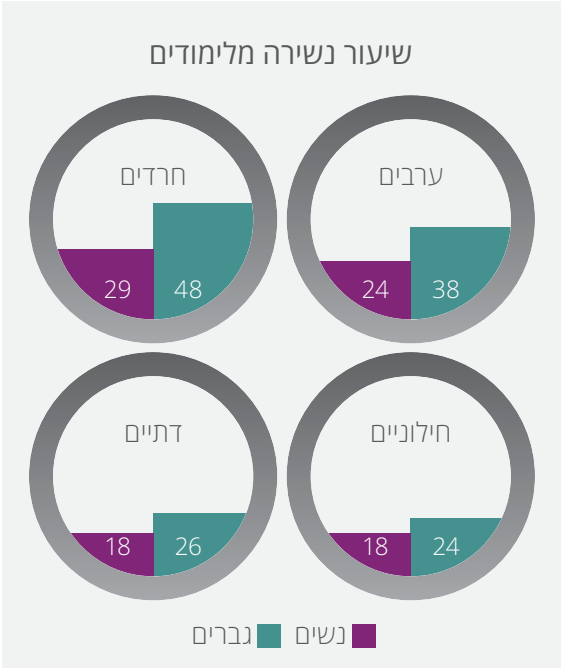

ישנם כ-3,000 סטודנטים אתיופים - פי 4 מבשנת 2000

פעילות המדינה לשילוב בני העדה האתיופית בחברה הישראלית הניבה פירות בתחומים שונים, ובפרט בתחום ההשכלה הגבוהה. בין השנים 2000-2016 אפשר לראות מגמת עלייה במספר הסטודנטים האתיופים הלומדים לימודים אקדמיים. נכון לשנת 2016, לומדים במערכת ההשכלה הגבוהה כ- 2,996 סטודנטים יוצאי אתיופיה, גידול של פי 4 לעומת שנת 2000 בה למדו 747 סטודנטים בלבד. כיום, לומדים 87.1% מהסטודנטים יוצאי העדה האתיופית לתואר ראשון, 12% לתואר שני ו-0.6% לתואר שלישי. יש לציין, כי קצב ממוצע הגידול השנתי במספר הסטודנטים בני העדה האתיופית עמד על 6.6% לעומת 0.9% בקרב הסטודנטים היהודים.

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

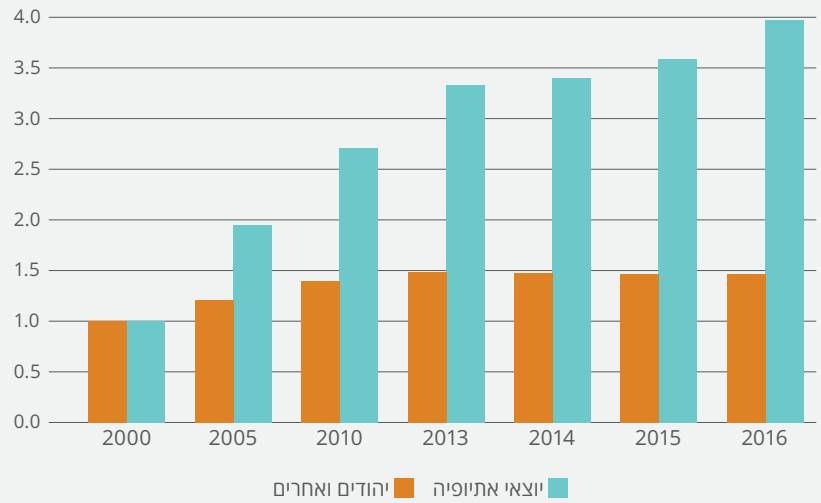

שער עמדות

"בעידן זה, בארץ הזאת, הסנטימנט הציבורי הוא הכל. איתו, שום דבר לא יכול להיכשל; נגדו, שום דבר לא יכול להצליח. מי שמעצב את הרגש הציבורי הולך עמוק יותר מאשר מחוקק חוקים או מכריז על החלטות שיפוטיות" (אברהם לינקולן).

מזה שנים, כלים לאיסוף ממצאים, ובהם סקרים, משמשים חוקרים וקובעי מדיניות כמכשירים להבנת בעיות חברתיות, דעות ועמדות, ופתרונות אפשריים לאותן בעיות. סקרים משמשים פוליטיקאים להבנת דעת הקהל והנטייה הציבורית, והסקר הוא כלי הנותן לנו תמונה רחבה על החברה הישראלית ועל האופן שבו האזרחים תופסים סוגיות שונות.

בכל שנה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עורכת את הסקר החברתי, עליו משיבים כ-7,500 ישראלים. בשנת 2015 היה נושא הסקר מעורבות אזרחית, כאשר מעורבות הוגדרה כ"נקיטת צעדים של הציבור, על מנת לחולל שינויים". הפעולות שהציבור נוקט בהן יכולות להיות השתתפות בהפגנות, כינון אגודות, קיום שיג ושיח עם השלטון בקבוצות דיון ועוד. מטרות המעורבות של האזרחים כוללות תחומים של צדק חברתי, דמוקרטיה, שוויון מגדרי, סחר הוגן ואיכות סביבה, אמון במוסדות ותחושת אפליה.

באמצעות הכלי הזה, זיקקנו את דעתם ועמדתם של צעירים בני 20-34 על סוגיות מפתח בחברה הישראלית, בהם דעתם של הצעירים על שוק העבודה ויחסי ממשלה-אזרחים.

הסקר החברתי של הלמ"ס בוחן בכל שנה שאלות הנוגעות ליחסים העדינים שבין הממשלה לאזרחים שלה. כך, אחת מהשאלות העומדות לפתחנו היא האם לדעתך אפשר לסמוך על הממשלה שתקבל החלטות נכונות?

רק 37.8% מהצעירים בני 20-34 חושבים שאפשר לסמוך על הממשלה שתקבל החלטות נכונות, לעומת 47.5% מהמבוגרים בני 55 ומעלה. מתוך אלה שחושבים שאכן ניתן לסמוך על הממשלה, ניכר הבדל גדול באחוז המסכימים מאוד עם האמירה בקרב קבוצות הגיל השונות: רק 6.7% מקרב הצעירים הסכימו עם האמירה במידה רבה, לעומת 14.7% מקרב בני 55 ומעלה.

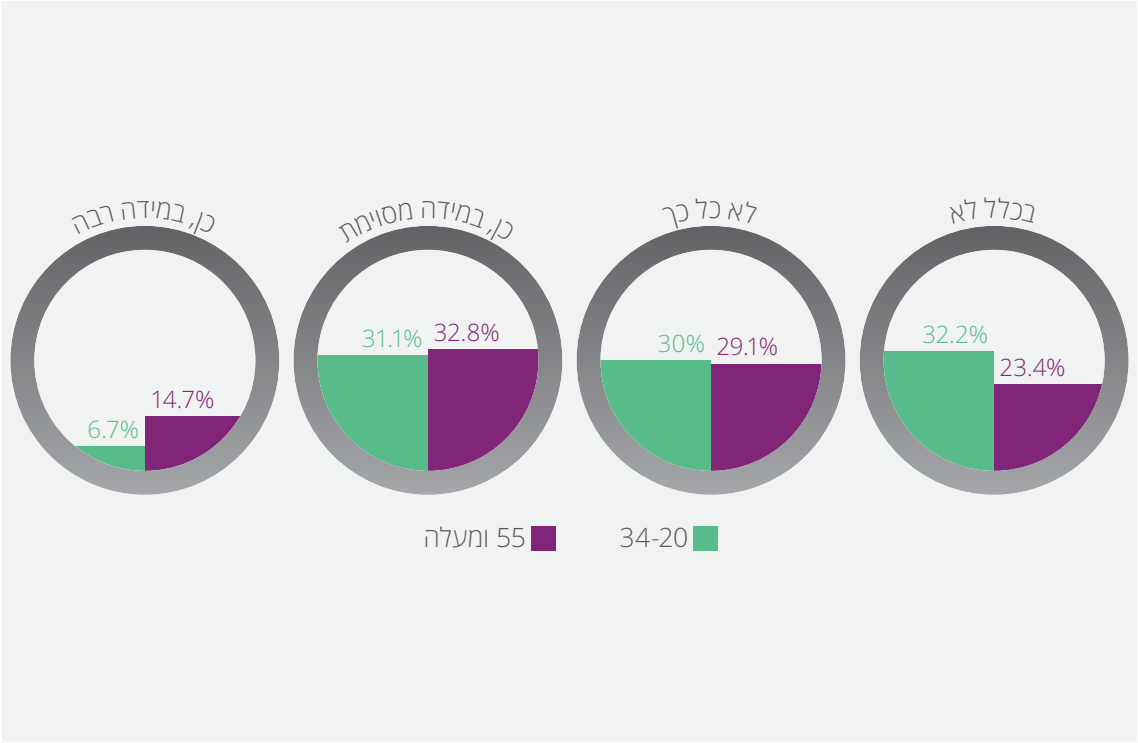

כפי שראינו בעמוד הקודם, רוב הצעירים לא חושבים שאפשר לסמוך על הממשלה שתקבל החלטות נכונות. אם כך, האם הם יכולים להשפיע על מדיניות הממשלה? לשאלה הזו השיבו 61.7% מקרב בני 20-34 "בכלל לא", ו-23.2% השיבו "לא כל כך". כלומר, 85% מהצעירים לא חושבים שהם יכולים להשפיע על מדיניות הממשלה.

זלמן ארן, שהיה אחד מחברי מפלגתו של בן גוריון ושר החינוך בין השנים 1955-1960 ובין 1963-1969, נשאל פעם אם הוא סומך על בן גוריון. ארן, שהיה ידוע בשנינותו, אמר: "אני הולך אחרי בן גוריון בעיניים עצומות, אך מדי פעם אני פוקח עין אחת כדי להיות בטוח שבן גוריון עצמו איננו הולך בעיניים עצומות".

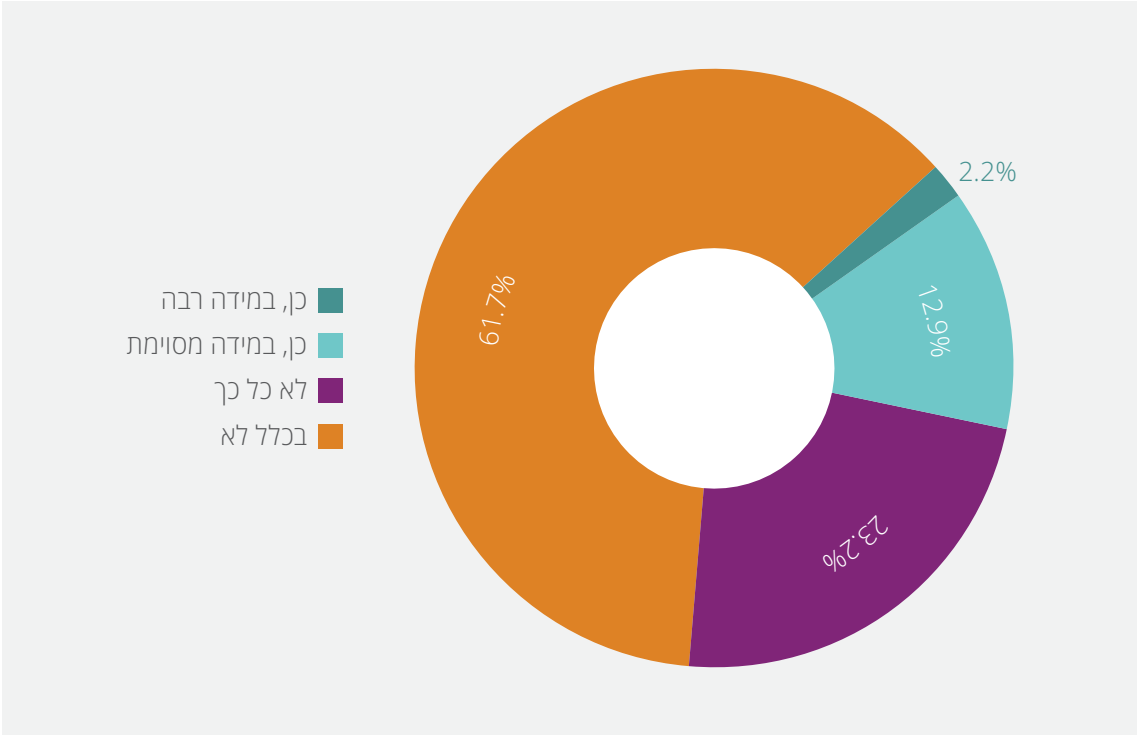

חוסר עניין בפוליטיקה:
רק 16% מהצעירים מתעניינים בפוליטיקה

החברה הישראלית נחשבת לחברה פוליטית ולכן, למרות שרוב הצעירים אמרו כי אינם סומכים על הממשלה שתקבל החלטות נכונות ושותפים לתחושה שאינם יכולים להשפיע על מדיניות הממשלה, עדיין קיים עניין יחסי בפוליטיקה הישראלית, גם בקרב צעירים. בסקר החברתי של הלמ"ס שנעשה ב-2015, 16.5% מהצעירים העידו כי הם מתעניינים במידה רבה בפוליטיקה ובמדיניות הציבורית בישראל. 29.9% השיבו כי הם מתעניינים בפוליטיקה במידה מסוימת, 19% השיבו "לא כל כך" ו-34.6% השיבו כי הם אינם מתעניינים בפוליטיקה כלל.

זאת ועוד, ניתן לומר כי בהשוואה למדינות אחרות, הצעירים בישראל מביעים יותר עניין בתכנים פוליטיים. בסקר החברתי האירופי (european social survey) ובסקר הערכים העולמי (world values survey) שנערכו ב-2012 נשאלו על הנושא צעירים בני 15-29. ניתן לראות כי ברוב המדינות צעירים מצהירים יותר ממבוגרים כי אין להם כלל עניין בפוליטיקה. זו תמונת המצב גם בישראל, שאחוז הצעירים שהצהירו בה כך די גבוה יחסית למדינות אחרות.

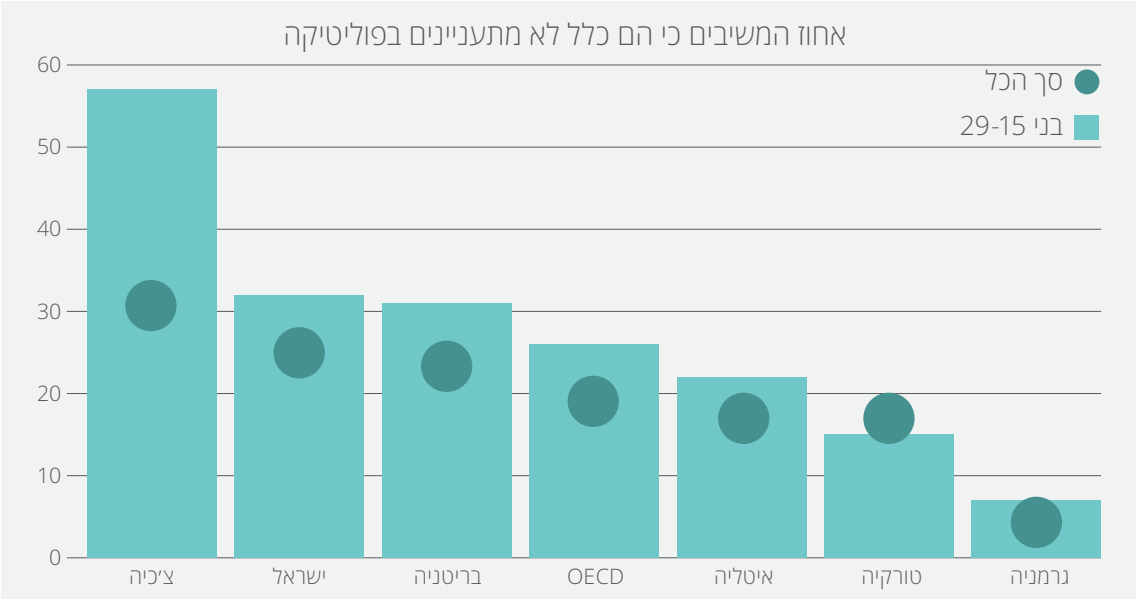

מערכת החינוך היא המערכת שהכי צריכה שיפור, כך לפי הציבור הישראלי כולו, ואחריה מערכת הבריאות. הנתונים מצביעים על כך שקבוצת הצעירים (20-34) מעוניינת לראות בראש ובראשונה שיפור במערכת החינוך. 39.2% מהצעירים הצביעו עליה כאשר נשאלו: אילו היית בין מקבלי ההחלטות במדינה, מהו המוסד או השירות הציבורי בו היית מתחיל בשיפורים? לעומת זאת, רק 28.8% מבני 55 ומעלה הצביעו על מערכת החינוך כמוסד הראשון הטעון שיפור, ו-24% מהם הצביעו על מערכת הבריאות כשירות הציבורי הראשון בו יש להתחיל לטפל.

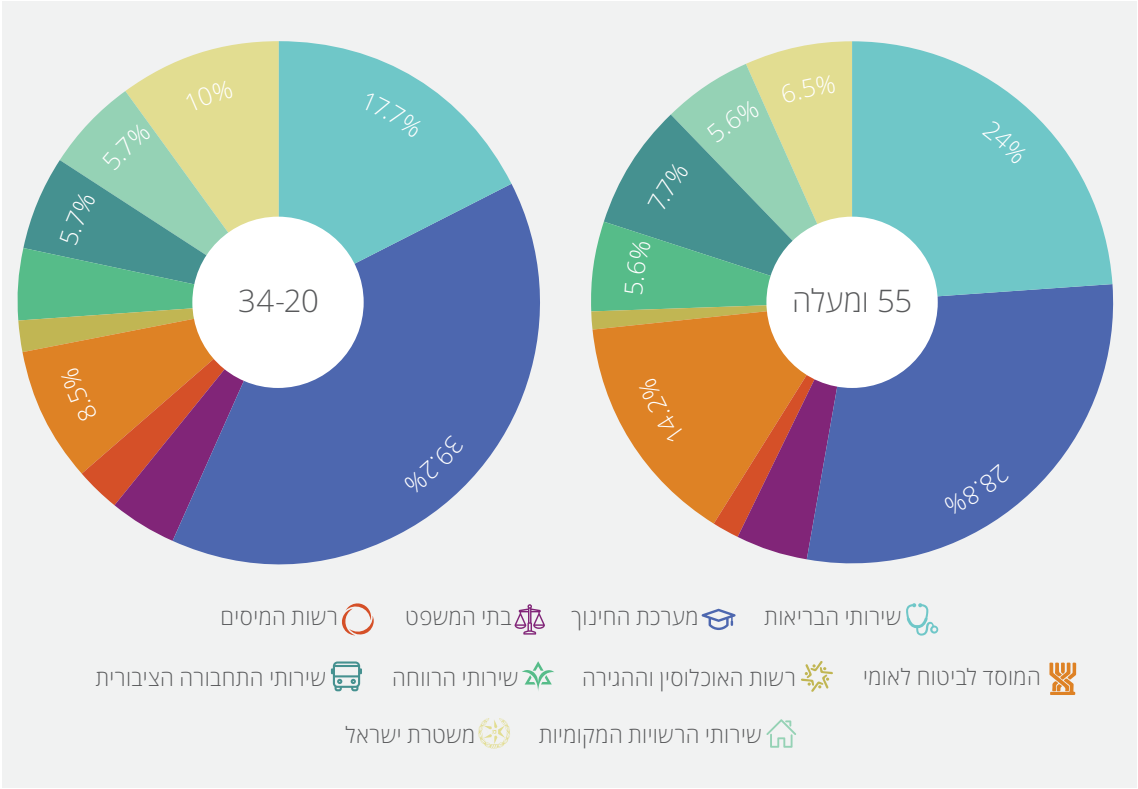

האמון במוסדות הלאומיים נבדק בשנים האחרונות על-ידי גורמים שונים, בהם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה והמכון הישראלי לדמוקרטיה. אמון פוליטי חיוני לתפקודה של מערכת דמוקרטית, והוא שיקוף של תנאים אובייקטיביים: אין מדובר רק באמון באישיות מסוימת, אלא בהערכה של העולם הפוליטי בכללו. בכך האמון הוא מעין בחינה לשביעות רצונם של האזרחים מהתפקוד של המערכת הפוליטית ומוסדותיה.

הירידה בהבעת העניין בפוליטיקה אינה תופעה חדשה או ייחודית למדינת ישראל, והיא מתרחשת בזמן שהמוסדות הלאומיים זוכים לאמון הולך ופוחת. כך, בקרב צעירים בני 20-34, המפלגות הפוליטיות נמצאות בתחתית טבלת האמון, עם 26.7% בלבד מהמשיבים שהשיבו "כן" לשאלה האם יש לך אמון בגוף זה. צה"ל נמצא במקום הראשון עם 78.7% מהמשיבים בני 20-34 שנותנים בו אמון - אחוז גבוה, אך נמוך במקצת מרמת האמון באוכלוסייה הכללית, 82%.

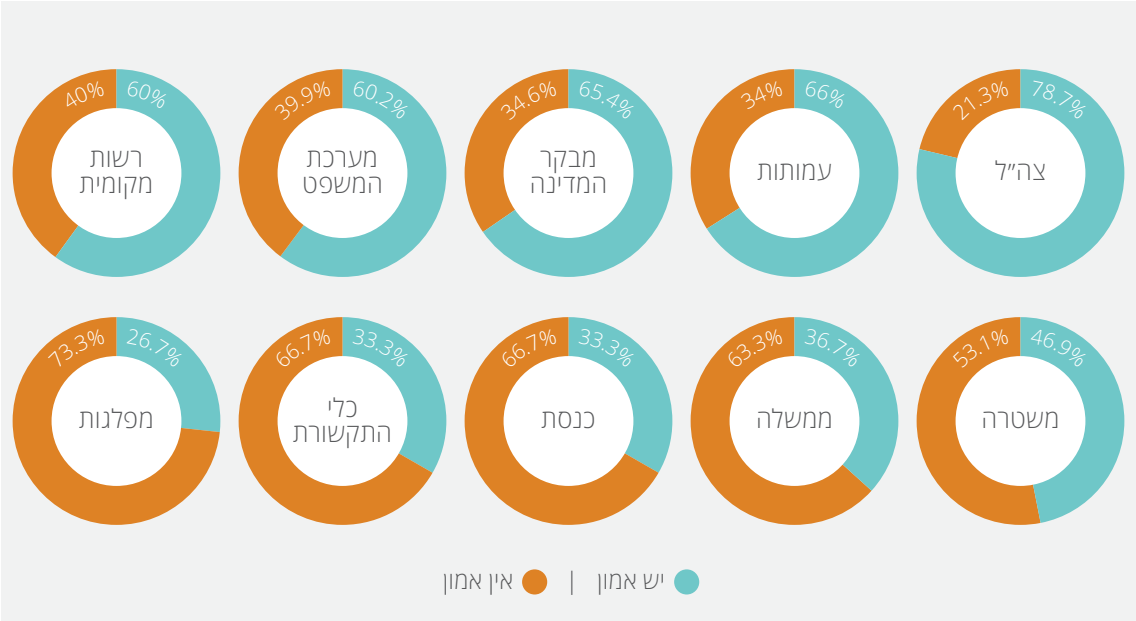

הציבור מעריך את השירות הצבאי כחשוב בקבלה למקום עבודה, אך הצעירים פחות מהמבוגרים

בראשית ימיה של המדינה אופיין מעמדו של צה"ל כ"צבא העם". בן גוריון, שהכריז על הקמתו של צה"ל, ראה בו גורם מרכזי בבניית החברה הישראלית הצעירה. לאורך שנות המדינה חלו תמורות במערכת היחסים בין צה"ל והחברה הישראלית, והמשמעות שאנו מעניקים לשירות הצבאי משתנה מדור לדור. השינויים הללו באים לידי ביטוי בשאלה "באיזו מידה משפיע השירות הצבאי על הסיכוי להתקבל לעבודה?". בעוד 80.4% מבני 55 ומעלה העידו כי לדעתם לשירות הצבאי יש השפעה רבה על הסיכוי להתקבל לעבודה, רק 72.5% מבני 20-34 העידו כך. זהו עדיין אחוז ניכר שרואה חשיבות לשירות הצבאי ומקשר את עצם השירות לעולם התעסוקה שאחריו, אך ההפרש הבין-דורי צריך לעורר מחשבה כסימן לבאות.

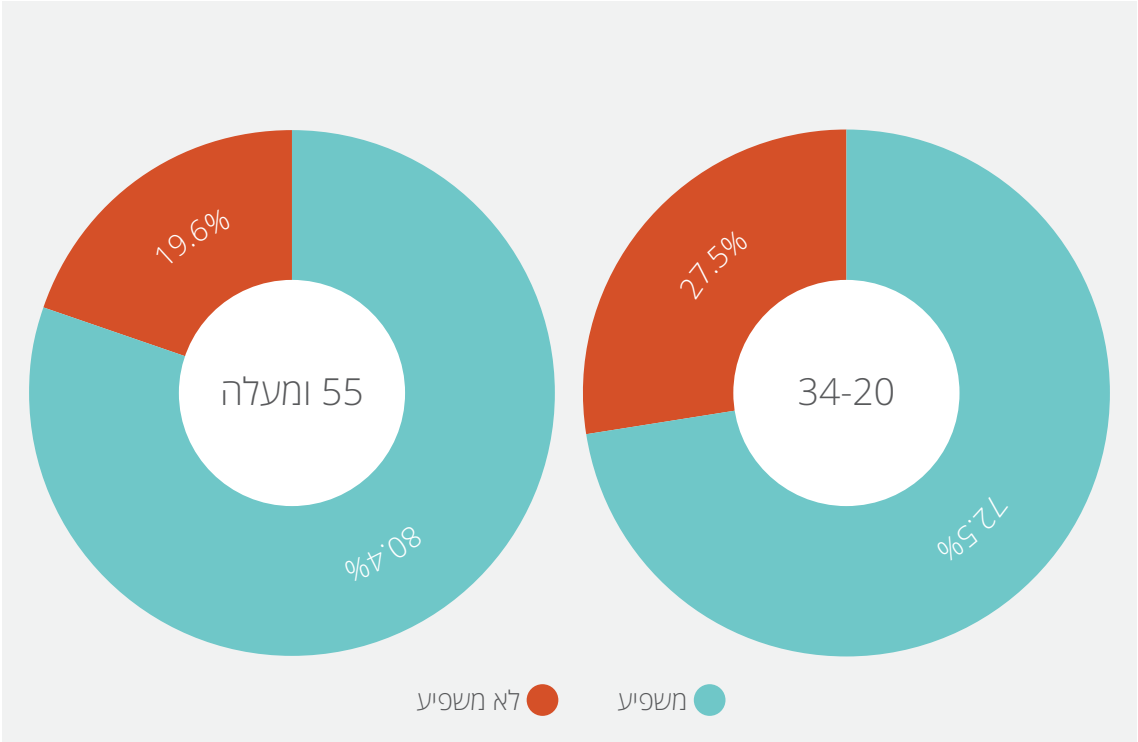

ל-77.4% מהצעירים בישראל יש רכב העומד לרשות משק הבית שלהם. הרכב משמש 49% מהם ככלי התחבורה שבו הם מגיעים למקום עבודתם, ורק 23% מהם מגיעים למקום העבודה באוטובוס או במונית שירות. 3.5% מהצעירים נוסעים ברכבת אל מקום עבודתם, ומדובר בצעירים שעובדים ביישוב שאינו יישוב מגוריהם. אחוז השימוש באופניים עדיין נמוך מאוד ועומד על 1.8% בלבד - רובו באזור תל אביב.

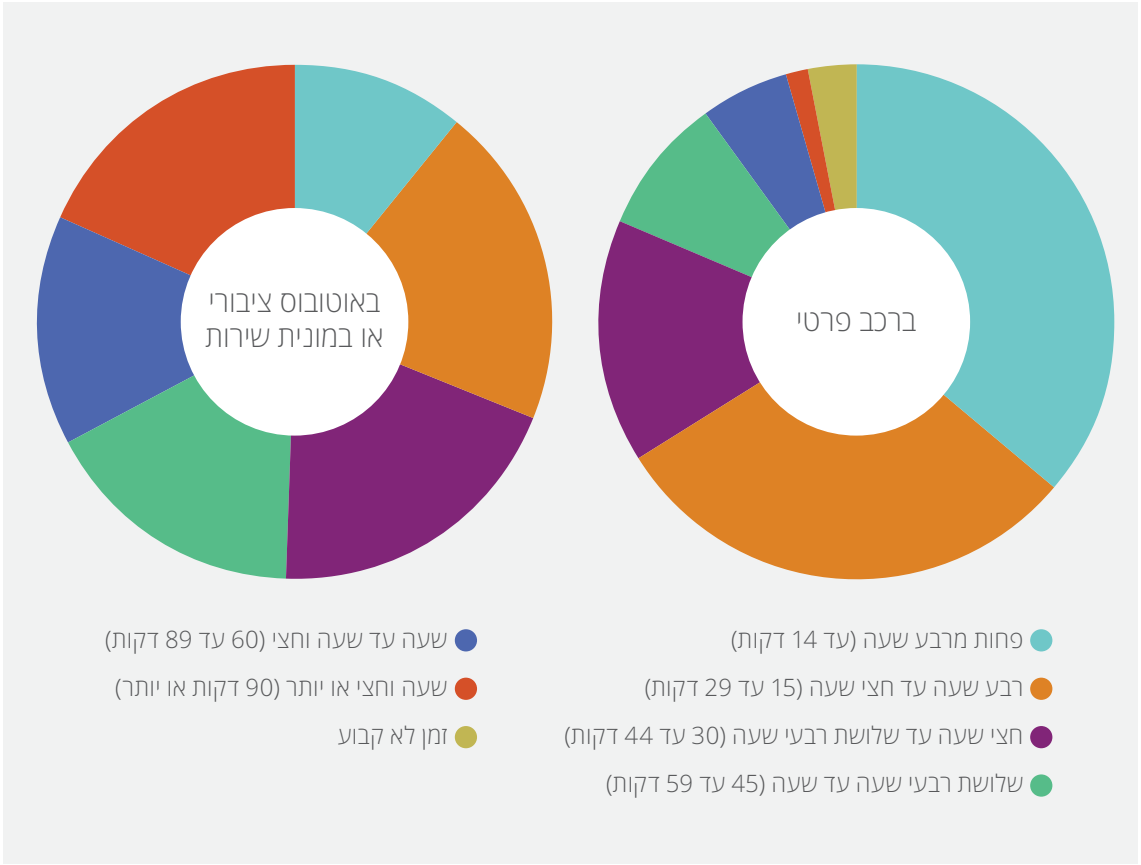

שער מעורבות חברתית ופוליטית

החל ממהפכת הסטודנטים בצרפת בשנת 1830, דרך דני האדום ב-1968 ועד למחאה החברתית בישראל בקיץ 2011 ולמהפכות של "האביב הערבי" – תמיד הדהדה הקלישאה "העולם שייך לצעירים". הצעירים הם הרי העתיד של החברה והמדינה, ומקרבם תצמח המנהיגות הפוליטית, הכלכלית, האקדמית והתרבותית שלה. מדינות רבות במערב כבר מכירות באוכלוסיית הצעירים כקבוצה בעלת מאפיינים ייחודיים ומפנות משאבים כדי להיענות לצורכיהם. ברור שגם אוכלוסיית הצעירים בישראל היא קבוצת התייחסות שיש להתמקד בה כדי להביא לחברה צומחת ומתפתחת, וזאת, על אף חוסר ההומוגניות הטבוע במגוון ובפנים הרבות של החברה הישראלית בכללותה. לכאורה, נראה שאין הרבה מן המשותף בין צעיר חילוני לבין בן גילו הדתי או החרדי, ובין הצעירים היהודים לצעירים הערבים. ואולם, אין ספק כי על המדינה לפעול בצורה שוויונית למען הצעירים מכל האוכלוסיות הללו, תוך מודעות למאפייניהם הייחודיים, על מנת לסייע להם להפוך לאזרחים משכילים ויצרניים בישראל של המאה ה-21.

על פי הסקר החברתי של שנת 2015, 23% מהצעירים לוקחים חלק בפעילות התנדבותית. כשמדובר בהתנדבות קבועה, עומד ממוצע שעות ההתנדבות החודשיות על 21.45 שעות, כשתחומי ההתנדבות המובילים הם עזרה לנזקקים, קשישים, מוגבלים, מעוטי יכולת ונוער במצוקה - בהם עוסקים 36% מהמתנדבים. אחריהם, נמצא תחום החינוך עם 26% מהמתנדבים ואחריו תחום הבריאות (כגון מד"א ובתי חולים) הנמצא בהפרש ניכר ועומד על 13%. בהשוואות בינלאומיות ישראל נמצאת במקום טוב באמצע, עם מקום לשיפור בפעילות החברתית המאורגנת.

נתונים: OECD, אחוז התנדבות לפחות פעם בשנה החולפת. השוואה נעשתה עם מידע לפי שנים שונות, המידע של ישראל בגרף נכון ל-2014.

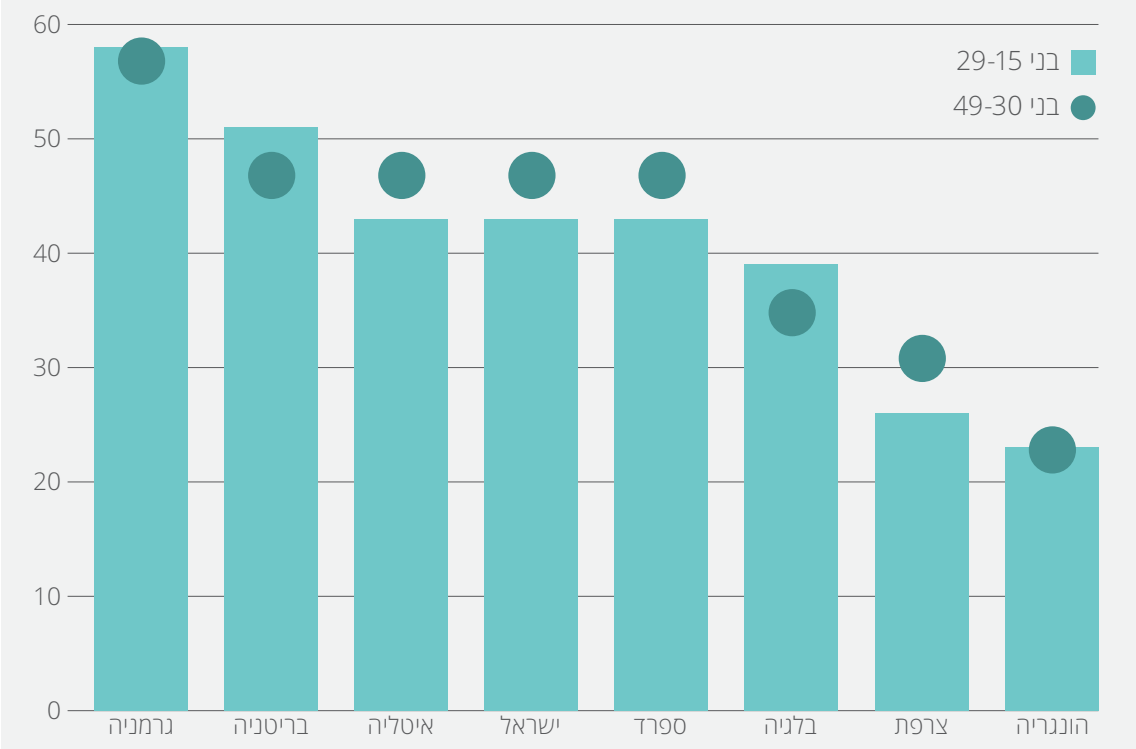

נכון לשנת 2016, ישראל נמצאת במקום ה-12 בעולם באחוז חברי הפרלמנט שגילם מתחת ל-40 עם 10.8% מחברי הכנסת בגיל הזה. במקום הראשון נמצאת דנמרק עם 41.3%, אחריה אקוודור עם 38% ושוודיה במקום השלישי עם 34.1%. למרות המיקום הנמוך יחסית של ישראל, במיקום נמוך ממנה נמצאות מדינות כגון צרפת עם 7.6%, ארה"ב עם 6.7% וסין עם 5.6%.

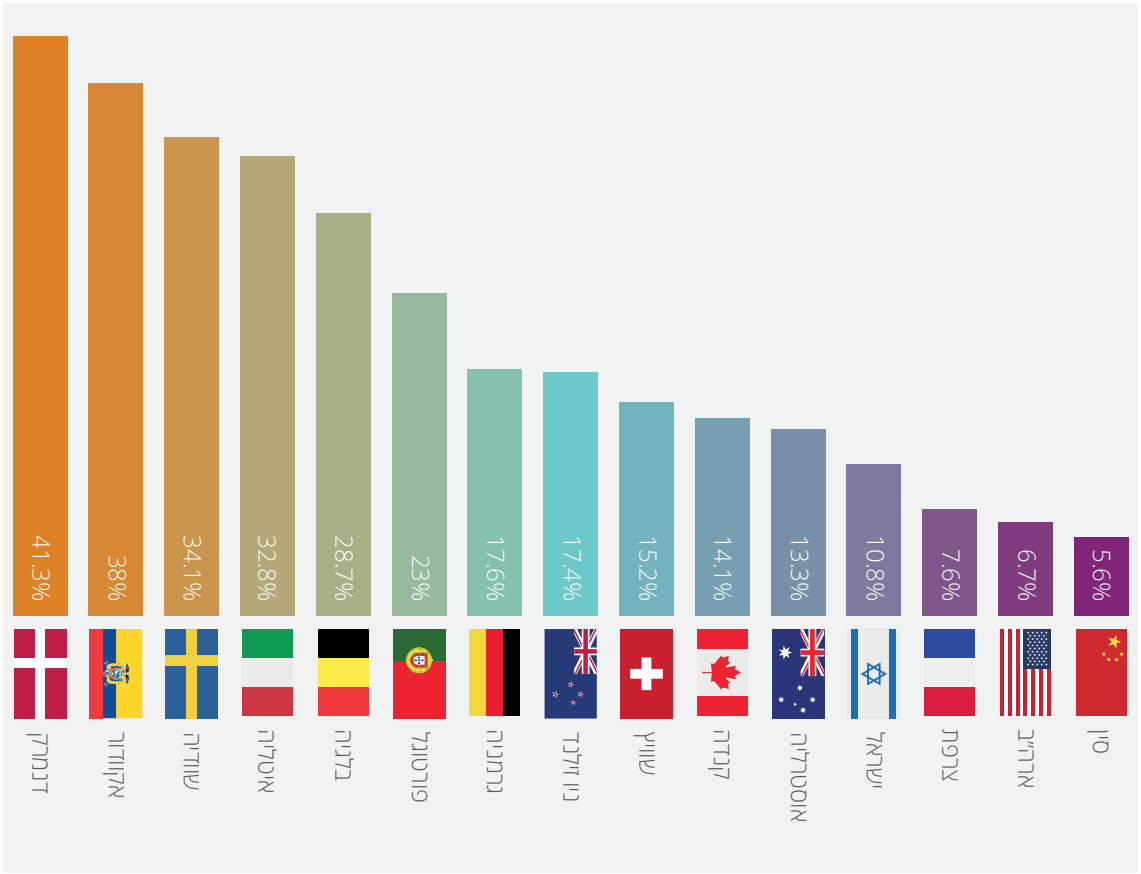

המערכת הדמוקרטית מבוססת על השתתפות אזרחית רציפה, שאינה נגמרת בהצבעה חד פעמית בבחירות הכלליות בלבד אלא נמשכת לאורך זמן. תנועת ישראל 2050 שמה לה כמטרה להגדיל את הכוח וההשפעה של הציבור הרחב ולהקטין את כוחם של קבוצות אינטרס שונות. כאשר רוב הציבור מקיים השתתפות אזרחית חלקית, שעיקרה בדמות הצבעה במערכת הבחירות הכללית, נוצר מצב בו קבוצות בעלות אינטרס צר מכתיבות את סדר היום הציבורי. משרתי הציבור התלויים בקבוצות אלו במהלך כהונתם, נוטים לייצג ולקדם את האינטרסים שלהן על חשבון האינטרס הציבורי הרחב.

תכנית המנהיגות שלנו שואפת להגדיל את המעורבות האזרחית-פוליטית (פוליטית במובן הדמוקרטי אך ללא הזדהות עם מפלגה זו או אחרת) של הדור הצעיר, מתוך תפיסה כי בכדי לפתור את האתגרים בחברה ובכלכלה עלינו כציבור להשפיע על מקבלי ההחלטות בצורה חכמה: ללמוד את הסוגיות לעומקן, להבין את שיטות ההשפעה ולהתגבש לקבוצות שפועלות כקהילות לשינוי מציאות. תכנית המנהיגות באה להקנות את הידע הבסיסי של איך אנחנו כאזרחים יכולים להשפיע, ולהגביר את תחושת המסוגלות של צעירים בישראל להשפיע על מדיניות.

תכנית המנהיגות הייחודית נמצאת בראשיתה וכבר צוברת תאוצה, עד כה לאחר תהליך המיון בקמפוסים ובמרכזי צעירים ברחבי הארץ השתתפו כ-200 סטודנטים, רשת העמיתים של מסיימי התכנית כוללת כיום כ-150 עמיתים. נוסף על כך, בהרצאות ברחבי הארץ נחשפו עוד מאות סטודנטים לחזון התנועה לחברה אזרחית מודעות ומעורבת יותר.

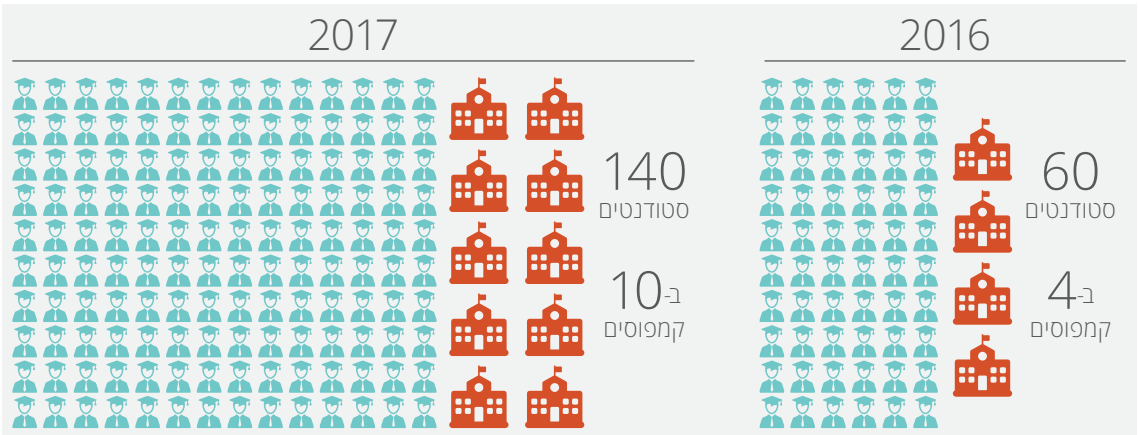

"תוצרת הארץ":
תשע קהילות סטודנטים חדשות

מיד בסיומה של המחאה החברתית בקיץ 2011 יזמה התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל את הקמת "תוצרת הארץ" - מהלך אסטרטגי לאומי במסגרתו העתיקו מאות סטודנטים את חייהם לעיר לוד, מתוך שאיפה שבסיום הלימודים יבחרו להשתקע בישוב גם לטווח ארוך. המהלך, שהתחיל בלוד עם קהילה של 30 סטודנטים, הניב קהילה חיה ותוססת של למעלה מ- 300 סטודנטים ועשרות בוגרים שנשארו בעיר גם לאחר סיום התואר.

החל משנת 2016 הקימה תוצרת הארץ קהילות סטודנטים בתשעה מקומות נוספים: קריית שמונה וטבריה בצפון, פרדס כץ (בני ברק), שכונת יד התשעה (הרצליה) במרכז, שדרות, קריית מלאכי, רהט, קיבוץ נחל עוז ונתיבות בדרום. המטרה המרכזית של "תוצרת הארץ" היא לייצר הזדמנויות לסטודנטים ולצעירים לבוא ולהתיישב במתווה קהילתי בפריפריה הגיאו-חברתית של ישראל. קהילות אלה תורמות לצמיחתם של היישובים הן בפן המשימתי-חברתי והן בהיותן מוקד משיכה לסטודנטים ולצעירים נוספים להגיע לעיר ולבחור בה כבית. הפרויקט פועל בסיוע משרד החינוך, משרד האוצר, מפעל הפיס והרשויות המקומיות.

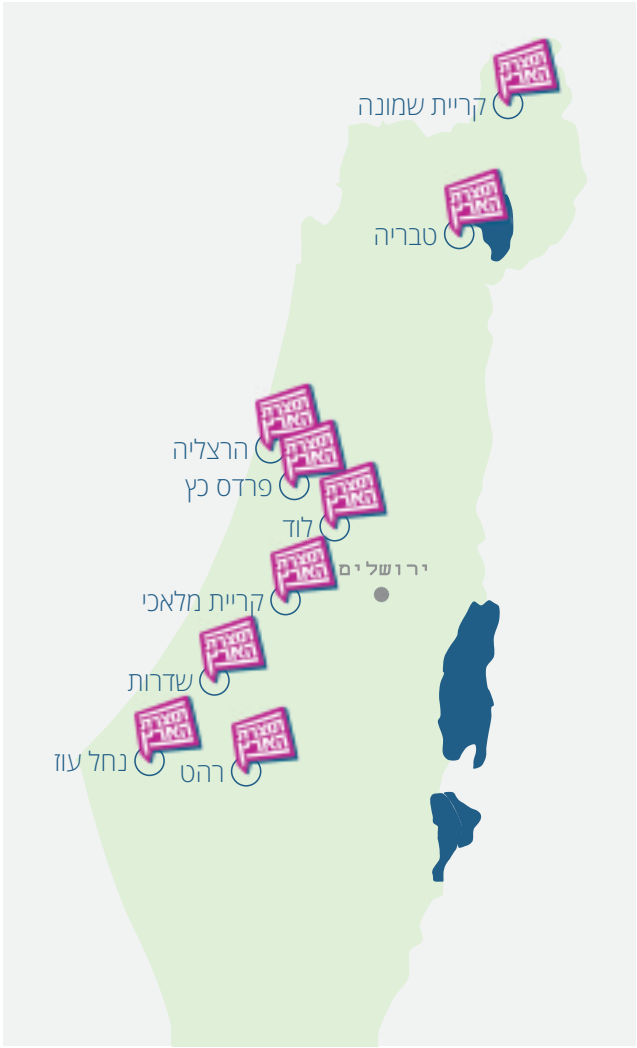

מספר שיא של גרעיני פעילות מטעם ההתאחדות - 84 גרעינים בשנת תשע"ז

ההתאחדות מפעילה כיום חמש תכניות בתוך הקמפוסים בצורת "גרעיני פעילות": קבוצות של סטודנטים יוזמים ואקטיביים, הפועלים יחד כדי לשנות מציאות. בין התכניות הללו ניתן למצוא את תכנית סמ"ן – סטודנטים מובילים נגישות, הפועלת בשיתוף מסד נכויות בג'וינט ישראל, ובמסגרתה פועלים סטודנטים עם מוגבלויות ובלעדיהן לשינוי עמדות כלפי אנשים עם מוגבלויות; האחווה הסטודנטיאלית הגאה – תכנית בשיתוף האגודה למען הלהט"ב ופר"ח, בה הסטודנטים חותרים להפחית הומופוביה על כלל צורותיה ולקדם ערכים של סובלנות, קבלת האחר ושוויון; ותכנית סל"ע – סטודנטים למען עובדים, בשיתוף הסתדרות העובדים הכללית החדשה, בה הסטודנטים תומכים ומקדמים זכויות עובדים ושוק עבודה הוגן.

בנוסף, ההתאחדות מפעילה שתי תכניות בשיתוף פר"ח: מדברים ערבית – תכנית ללימוד השפה הערבית המדוברת, המעודדת במהלך פעילותה הידברות עקיפה בין סטודנטים יהודים וערבים. תכנית אחרת בשיתוף פר"ח היא חינוך פיננסי, בה סטודנטים חונכים סטודנטים אחרים להתנהלות פיננסית נכונה ואוריינות כלכלית טובה.

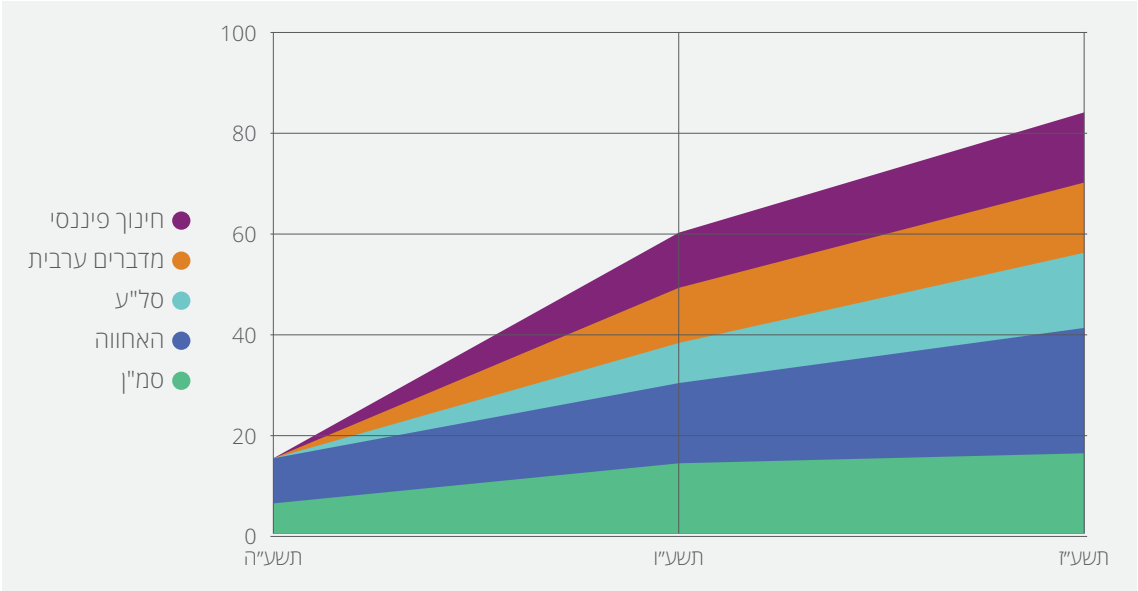

יותר מ-1,400 מלגאים, כ-150,000 שעות למען החברה

ההתאחדות שמה לה למטרה לעודד ולהוביל שינוי חברתי ולהעצים את מעורבות הסטודנטים בקהילה ובנעשה בחברה הישראלית. זאת, מתוך תפיסה שעל הסטודנטים ליטול חלק מרכזי בעיצוב המציאות שבה הם עתידים לחיות, לנוכח הצרכים והאתגרים החברתיים אשר הולכים ומתעצמים. בהתאם לכך, מפעילה ההתאחדות פרויקטים של מעורבות חברתית בקהילה בפרישה ארצית, בתמורה למלגה. בשנת הלימוד תשע"ז לקחו חלק במגוון פעילויות למען הקהילה יותר מ-1,400 מלגאים, אשר תרמו כ-150,000 שעות למען החברה.

חלק ניכר מהמלגות הן במימון ממשלתי, כמו פרויקט "כאן גרים", במסגרתו מתגוררים סטודנטים בבתים של אזרחים ותיקים ופועלים ביחד, "הפרויקט הלאומי", בו סטודנטים עוזרים לניצולי שואה במיצוי זכויות, מלגת "קטיף ישראלי" בה סטודנטים עובדים בחקלאות בחודשי הקיץ, ומחליפים את הצורך בעובדים זרים, ופרויקטים בשיתוף פר"ח לעזרה לתלמידי תיכון והעצמתם.

תהליך הגיוס, המיון, וניהול הפרויקט כולו נעשה תחת ההתאחדות, מה שיוצר יתרון משמעותי בעבודה - היותנו גורם אחד המרכז פעילות בעשרות רבות של יישובים, מוסדות ומוקדים.

המלגה	המימון העיקרי	מספר סטודנטים תשע"ז	מספר שעות לו הם מחויבים
סטודנטים למען אזרחים ותיקים	המשרד לשוויון חברתי	471	120
כאן גרים	המשרד לבינוי ושיכון	208	160
הקרן לרווחה	הקרן הצרפתית .FMS	39	120
התכנית למאבק באנטישמיות ברשת	התאחדות הסטודנטים	65	192
התכנית למאבק ב BDS	התאחדות הסטודנטים	12	192
קטיף ישראלי	משרד החקלאות	הפעילות תתחיל בקיץ	
ליונס	ליונס ישראל	25	50
מרכז פרס - תכנית מנהיגות נשית ישראלית פלסטינית	USAID	8	60
מרכז פרס - סטודנטים בספורט למען השלום	LAUREUS, USAID	20	60
בשביל הדיאלוג (פר"ח)	התאחדות הסטודנטים	79	120
היא-טק (פר"ח)	התאחדות הסטודנטים	123	120
בריא בעיר	שטראוס ועיריית ירושלים	10	80

בין המלגות והפרויקטים שמפעילה התאחדות הסטודנטים ניתן למצוא מלגות למלחמה ב-BDS ומלגות למלחמה באנטישמיות. האינטרנט משמש ככלי משמעותי בהפצת האנטישמיות, שנאת ישראל והיהודים ומכאן שבימת האינטרנט היא גם המקום בו ראוי להיאבק נגד אתרים אלו, לשמוט את הקרקע תחתיהם ולתרום מידע אמין ומאוזן. במסגרת התכניות, נדרשים הסטודנטים לפעול הן באופן עצמאי והן בשיתוף פעולה קבוצתי ועם ארגונים נוספים מרחבי הארץ והעולם לזיהוי אנטישמיות במרחב המקוון – רשתות חברתיות, בלוגים, אתרי חדשות, אתרי שיתוף מידע וכו' – ופועלים לדווח על כך ולהסיר את התוכן הפוגעני.

בשנת 2016 דווח על 37,423 אייטמים אנטישמיים ברשתות החברתיות בלבד, ומתוכם הוסרו 39% מהם – 14,595 פוסטים. בגזרת ה-BDS, נבחנו 195 פרופילים אנטי-ישראלים ודווחו 155 אירועים.

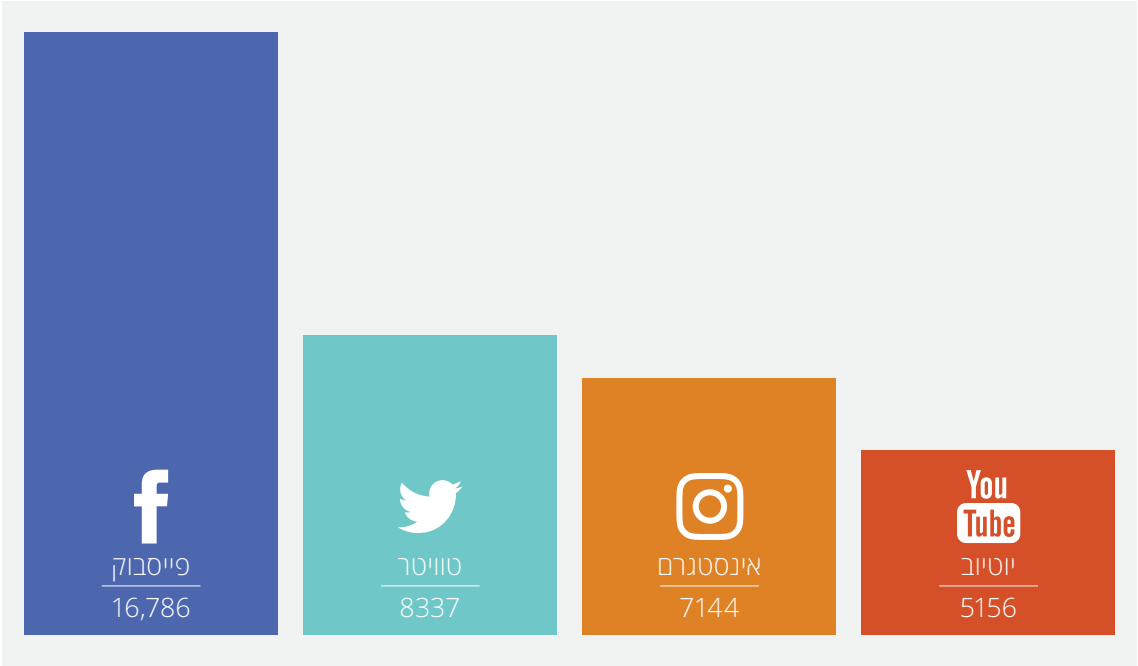

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל:

הארגון היציג של כ-350,000 סטודנטים וסטודנטיות, בהשכלה האקדמית והטכנולוגית, שמהווה את ארגון הגג של הסטודנטים ואגודות הסטודנטים במוסדות האקדמיים בישראל, באוניברסיטאות ובמכללות. בליבת העשייה של ההתאחדות, בראש ובראשונה, נמצאת ההתמקדות בחיזוק המעמד והזכויות של הסטודנטים בארץ. נוסף על כך, כגוף המייצג את מספר הצעירים הגדול במדינה, מוטלת על הארגון אחריות אזרחית-חברתית כוללת.

בחזון ההתאחדות, תפקיד הסטודנטים בחברה אינו מתמצה ברכישת השכלה ובקניית דעת בלבד, כי אם במעורבות אקטיבית ומתמשכת לשיפור פני ההשכלה והחברה בה אנו חיים. כמו כן, מקיימת ההתאחדות פעילות הסברה למען ישראל בקמפוסים ברחבי העולם, ונמצאת בקשר מתמיד עם ארגוני סטודנטים עולמיים, לרבות ארגוני סטודנטים יהודיים. פעילותה ועשייתה של ההתאחדות מתאפשרת באמצעות המחלקות המקצועיות, האמונות על יישום המדיניות הנקבעת על ידי הנהלת ההתאחדות ואגודות הסטודנטים ברחבי הארץ. בתוך כך, פועלות המחלקות בתחומים של אקדמיה, מלגות, מחקר ומדיניות, מעורבות אזרחית חברתית, קידום חקיקה סטודנטיאלית באמצעות קשרי ממשל, קשרי חוץ והסברה בינלאומית, זכויות סטודנטים ערבים וחרדים, מימוש זכויות סטודנטים עם מוגבלויות, שוויון מגדרי, קידום אוכלוסיות ייחודיות, זכויות אדם ועוד.

כמי שמייצגת את ציבור הסטודנטים במועצה להשכלה גבוהה ובמועצת ההנדסאים משקיעה ההתאחדות מאמצים רבים בשיפור תקנונים אקדמיים ובחתירה לשיפור איכות ההוראה, הנגשת מערכת ההשכלה הגבוהה לכלל קבוצות האוכלוסייה בישראל ומתן מענה שוטף ומתמיד בנושאים אקדמיים. כמו כן, מקצה ההתאחדות משאבים רבים גם לטיפול בתחומי הרווחה וחיי היומיום של ציבור הסטודנטים, ובתוך כך קידום תחבורה ציבורית הולמת לקמפוסים, הגדלת מערך המלגות, שדרוג זכויות לסטודנטים וסטודנטיות במילואים או בשלבי הורות, מיגור תופעת ההטרדות המיניות ועוד. לצד כל זאת, ההתאחדות רואה עצמה כאחראית לשפר את העתיד של הצעירים במדינה. עלינו להעצים יוזמות סטודנטים ולעודדם להיות מעורים, פעילים ומובילים בחברה, במטרה להשפיע על עתיד מדינת ישראל והחברה האנושית.

האקדמיה הינה מנוע צמיחה אדיר בכל חברה ברחבי העולם, לכן מתוקף תפקידה וייעודה החברתי, הייתה ההתאחדות חוד החנית במאבקים רבים, והיא נכונה לעשות זאת בכל עת.

לנוכח כל הנאמר מעלה, ומתוך דאגה חסרת פשרות לציבור אותו אנו מייצגים, בכוונתנו לעבוד קשה לאורך השנה ולחזור ולהציג כאן את דו"ח הצעירים גם בשנה הבאה ובזו שאחריה, כדי להבטיח שקולם של הצעירים במדינה והשפעתם עליה יגברו ויתעצמו.

צוות התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל

התאחדות הסטודנטים
והסטודנטיות בישראל

03-6093330